

Sveučilište u Zagrebu

Filozofski fakultet

Odsjek za informacijske i komunikacijske znanosti

Katedra za muzeologiju

Diplomski rad

ETIKA I ETIČKI KODEKS U MUZEJIMA

Mentor:

dr.sc. Helena Stublić

Autor:

Paula Pleša

Zagreb, rujan 2016.

SADRŽAJ:

1. Uvod.....	6
2. Etika i muzeologija.....	7
2.1. Etika i njezin značaj u muzejskoj profesiji.....	7
2.2. Prožimanje muzeologije i etike.....	8
2.3. Etički kodeks kao nužan dio muzejske profesije.....	9
3. Razvoj muzejske profesije.....	13
3.1. Profesija i muzejska institucija.....	13
3.2. Razvoj muzeja i muzejske profesije.....	14
3.3. Etika profesije i etički kodeks.....	15
4. Muzejska profesija u Hrvatskoj.....	18
4.1. Razvoj muzejske profesije u Hrvatskoj.....	18
5. Povijesni razvoj ICOM-a.....	20
5.1. Prvi koraci i povijesni razvoj.....	20
6. ICOM - Kodeks profesionalne etike.....	22
6.1. Što ICOM nudi svojim članovima:.....	22
6.2. Osam najbitnijih točaka ICOM-a.....	22
7. Smjernice unutar ICOM-ovog Etičkog kodeksa za muzeje.....	27
7.1. Prva točka ICOM-a.....	27
7.2. Druga točka ICOM-a.....	28
7.3. Treća točka ICOM-a.....	31
7.4. Četvrta točka ICOM-a.....	32
7.5. Peta točka ICOM-a.....	32
7.6. Šesta točka ICOM-a.....	33
7.7. Sedma točka ICOM-a.....	34
7.8. Osma točka ICOM-a.....	35
8. Museums Association - Etički kodeks za muzeje	39
8.1. Etički kodeks za muzeje.....	39
8. 2. Smjernice unutar MA Etičkog kodeksa.....	41
9. Usporedba Etičkog kodeksa za muzeje ICOM i MA.....	43
9.1 Etički Kodeks koji je objavila MA.....	43
9.2. MA Profesionalni Etički kodeks i njegova usporedba s ICOM-ovim.....	44

11.2.1. Prva točka	44
9.2.2. Druga točka	44
9.2.3. Treća točka	47
9.2.4. Četvrta točka	50
9.2.5. Peta točka	51
9.2.6. Šesta točka	53
9.2.7. Sedma točka	54
9.2.8. Osma točka	55
9.2.9. Deveta točka	57
9.2.10. Deseta točka	58
9.3. Sličnosti i različitosti dvaju kodeksa.....	60
10. AAM-američki savez muzeja.....	63
11. Zaključak.....	68
12. Popis literature.....	70

SAŽETAK

Rad se osvrće na etiku i etičke kodekse u muzejima s ciljem da se opiše djelovanje muzejskih radnika te problemi s kojima se svakodnevno susreću u poslu. Na samom početku objašnjeno je što je etika i koja je njena uloga u društvu radi boljeg razumijevanja koncepta etike i etičkih kodeksa u muzejima i kulturnoj baštini.

Zatim se na to nadovezuje razvoj muzejske profesije kroz povijest te usporedni razvoj etike u struci. Također je ukratko spomenut razvoj muzejske profesije u Hrvatskoj.

Kulminacija razvoja muzeologije i etike struke se može iščitati u etičkim kodeksima koje je muzejska struka razvila, objavila i prema kojima ravna svoju politiku djelovanja. Tako se i ovaj rad najviše osvrće na ICOM-ov Kodeks profesionalne etike, na koji je dan osvrt kroz svih njegovih osam točaka.

Nadalje je obrađen Etički kodeks koji je objavila Museums Association (MA) s namjerom da se daju osnovne smjernice u djelovanju za sve muzejsko osoblje u Ujedinjenom Kraljevstvu. Ujedno je prikazana i usporedba ovih dvaju kodeksa sa zaključkom da se u bitnim stvarima ne razlikuju te da se u oba naglašava da muzeji i muzejski radnici za cilj svog djelovanja imaju očuvanje svjetske baštine te da su tu u službi društva i društvenog razvoja.

Svakako je u ovom radu bilo značajno obraditi i Etički kodeks koji je objavila The American Alliance of Museums (AAM)-Američko udruženje muzeja koje usko surađuje s ICOM-om i s MA. Proučavajući ova tri kodeksa može se zaključiti da je jako bitno da se muzejski stručnjaci ponašaju profesionalno te da prihvaćaju i promiču standarde struke koja je jako razvijena te jasna i ujednačena prema većini etičkih pitanja.

U zaključku se pokušava naglasiti bitnost etike i etičkih standarda unutar muzejske profesije kako u djelovanju unutar struke tako i u djelovanju prema zajednici i širem društvu.

Ključne riječi: etički kodeks, muzeji, muzejski korisnici, institucija

SUMMARY

This paper reflects on the ethics and codes of ethics in museums in order to describe activities of museum workers and the problems they face at work on everyday basis. At the very beginning of the paper it is explained what ethics is and its role in society in order to better understand the concept of ethics and codes of ethics in museums and cultural heritage. Then, it builds on the development of the museum profession throughout history and the parallel development of ethics in the profession. The development of the museum profession in Croatia is also briefly mentioned.

The culmination of the development of museology and ethics of the profession can be read in the codes of ethics that the museum profession has developed, published and by which it implements its policy of actions. Thus, this paper reflects mostly on the ICOM Code of Professional Ethics through all its eight points.

Furthermore, the Code of Ethics published by the Museums Association (MA) with the intent to provide basic guidelines for all museum staff in the UK is also dealt with. It also shows the comparison of the two codes with the conclusion that they don't differ in important things and that both emphasize that museums and museum workers focus their activities on the preservation of world heritage and that they are in the service of the society and social development.

The Code of Ethics published by The American Alliance of Museums (AAM), which works closely with the ICOM and MA is also significantly covered in this paper. By studying these three codes it can be concluded that it is very important that museum experts behave professionally and accept and promote the standards of the profession which is very developed and clear and uniform to most ethical questions.

In the conclusion emphasis is laid on the importance of ethics and ethical standards within the museum profession in activities within the profession itself and in activities towards the community and the broader society.

Keywords: code of ethics, museums, museum goers, institutions

1. UVOD

Cilj ovog rada je pokazati da su za razvoj struke bitni etika i etički kodeksi jer usmjeravaju muzejske stručnjake u težnji da praksa bude ujednačena te da se razviju univerzalni standardi koji su temelj struke.

Obrađeni su ICOM-ov Etički kodeks, MA Etički kodeks i AAM Etički kodeks kroz koje se pokušalo pokazati da je bitno imati točno određene upute odnosno smjernice koje su muzejski stručnjaci dužni poštivati i prema njima se ravnati.

Ovaj rad govori o etici i etičkim kodeksima u muzejskoj struci, a etika uči redu i dobru u društvu i društvenom poretku te svojim smjernicama pokazuje kuda treba ići i kako se držati pravila koja pogoduju struci i očuvanju života kakav je nekada bio, znanja koje su ljudi stekli i prenijeli nam dalje, izuma, velikaškog života, seljačkog života, kako svatko ima svoju ulogu u ovom krugu i pokušaju muzeja da ga očuvaju živim.

U svemu lijepom u ovom životu postoji red, red u prirodi, red u društvu, tradiciji i sve to je utkano u kolo života koji čini da nešto bude dostojno da se prenosi generacijama i ostaje sačuvano kroz povijest. Upravo tu dolazi do isprepletenosti etike i želje za očuvanjem povijesti i baštine. Čovjek ima potrebu pogledati u budućnosti i sačuvati sve što smo sakupljali godinama da bi očuvali identitet, radost življenja, muku i trpljenje, pogled umjetnika, znanje i maštu, tehniku i razvoj, kako naučiti postavljati pitanja o tome što čovjek je i kuda ide, sve to sadržano je u pokušaju očuvanja baštine, a očuvati baštinu i znanje ponekada se čini sudbonosno za buduće naraštaje i njihov pogled prema životu.

2. ETIKA I MUZEOLOGIJA

2.1. Etika i njezin značaj u muzejskoj profesiji

„Etika je znanost o moralu; (filozofija morala), koja istražuje smisao i ciljeve moralnih normi, osnovne kriterije za moralno vrednovanje, kao i uopće zasnovanost i izvor morala. Etika prije svega pripada filozofiji koja proučava ljudsko ponašanje koje je prihvaćeno pod određenim moralnim aspektom.“¹ Etika je ta koja odgovara na pitanje zašto nešto radimo, a moral će nam reći je li to što radimo dobro ili nije. Otkada je čovjeka, religije, etike i morala postoji pitanje koje je jezgra svakog promišljanja, a to je što je dobro, a što zlo. Na prvi pogled to je jednostavno pitanje i poznato nam je još od djetinjstva kada su nas roditelji poučavali ispravnosti življenja. Tijekom života nađemo se u mnogim delikatnim situacijama kada shvatimo kako je teško konkretno dati odgovor na pitanje što je dobro, a što ne. Nerijetko se možemo susresti sa životnim situacijama gdje je teško razlučiti koji je odgovor, odnosno koje rješenje više ispravno ili više dobro za pojedinu situaciju. Studija etike pokušava pokazati probleme i dati odgovore na njih unutar svih životnih situacija, pa tako i unutar života muzeja i baštine. Zato je bitno osvrnuti se na ona pitanja koja se tiču odnosa muzeja s publikom i sa zajednicom u kojoj živi te s kulturnom baštinom. Tako i Ivo Maroević govori o toj temi u svom članku: „Kulturna je baština složeni fenomen. Ona je, poslužimo li se veoma sažetom definicijom, vrijednost prošlosti koju prepoznajemo u sadašnjosti da bismo je očuvali za budućnost.“²

Etika je sastavni dio svakodnevnice života i poslovanja koji su obilježeni donošenjem odluka i odgovaranjem na moralna pitanja. Svako rješavanje problema i svako donošenje odluka je vođeno prvenstveno pitanjem vrijednosti koje su bitne za struku i za daljnji razvoj ustanove i kvalitetnog života u njoj. Za svaku ljudsku reakciju i ponašanje može se reći je li

---

¹ Halder. A. Filozofijski rječnik, (s njemačkoga preveo Ante Sesar), Zagreb, Naklada Jurčić, 2002. Preuzeto s: <http://hr.wikipedia.org/wiki/Etika> (22.06.2015)

² Maroević, Ivo. „Fenomen kulturne baštine i definicija jedinice građe.“ Arhivi, knjižnice, muzeji. Uredile Mirna Willer i Tinka Katić. Hrvatsko bibliotekarsko društvo knjiga XXVI, Zagreb, 1998. Str.3.

moralno ispravno ili moralno neispravno. U ljudskoj je prirodi da postavlja pitanja i traži na njih odgovore, da traži smisao u stvarima, da pronalazi ispravna stajališta o događajima. Još se uvijek traga za modelom mišljenja koji bi dao idealnu formulu ispravnosti, a to za sada još uvijek ne postoji. Postoji samo društveno prihvatljivo ili društveno neprihvatljivo djelovanje. No ipak u čovjeku od pamtivijeka postoji ponašanje koje je prihvaćeno kao dobro ili kao loše. Traganje za tom formulom dovelo je do istraživanja o ljudskom ponašanju, a proučavanje ljudskog ponašanja je dio filozofije koju zovemo etika.

2.2. Prožimanje muzeologije i etike

Kao najrazvijeniji segment unutar muzejske profesije je upravo etika. Ona je ta koja donosi pravila koje pojedinac treba poštovati. Pomoću njih regulira se odnos prema svim segmentima posla, počevši od prepoznavanja, istraživanja, sabiranja, dokumentiranja, zaštite i komuniciranja. Osim toga bitan je međuljudski odnos unutar svakog pojedinačnog muzeja među njegovim djelatnicima, te odnos koji gaje prema drugim društvima i institucijama s kojima muzej surađuje na lokalnoj i široj razini. Prvi korak profesionalizma pokazuje se u komunikaciji s posjetiteljem. Zbog kompleksnosti i delikatnosti ovih odnosa mnogi muzejski dokumenti, pogotovo etički kodeks, osvrću se na široku lepezu etičkih pitanja i daju odgovore na ta pitanja što je u krajnosti i najveća pomoć muzejskim zaposlenicima. Svaki muzeolog susreće se s etičkim pitanjima konstantno tijekom školovanja, što uvelike pomaže razvoju suradnje i pozitivne atmosfere kasnije u poslu. Tako se i o predanosti rada u muzeju osvrnula Žarka Vujić u svom članku o upravnom vijeću riječima: „Predanost, posvećenost pojedinoj muzejskoj ustanovi i činjenje dobra bez naknade podrazumijeva odricanje od svake direktne i indirektne koristi, od svakog lobiranja, od svakog natjecanja sa samom ustanovom, a svakako od direktne financijske koristi u obliku honorara za svoj rad.“³

Etika se temelji na stručnim i znanstvenim kriterijima. Jedan od bitnih odnosa je onaj prema izrađivaču i prvom korisniku predmeta, koji se vidi u odnosu zaposlenika prema samom predmetu, je li mu posvećeno dovoljno pažnje, je li pravilno dokumentiran, na koji način je prikazan široj publici, te koju informaciju danas taj predmet prenosi. U članku o fenomenu kulturne baštine i definiciji jedinice građe Ivo Maroević navodi: „... kulturna je

---

³ Vujić, Žarka. „Muzejsko upravno vijeće: najpoželjniji ili posve nepotrebnii oblik upravljanja.“ *Informatica museologica*, 33(1-2), 36-40. 2002. Preuzeto s <http://hrcak.srce.hr/140532> (12.05.2015)

baština fenomen koji širi svoje dimenzije, preoblikuje načine svoje uporabe i prezentacije i postaje dijelom društvene zbilje, različitog intenziteta i dometa u različitim društvenim grupama i slojevima, ali i u pojedinaца koji osjećaju njezinu uljudbenu namjenu.“⁴ Kako bi sve to moglo funkcionirati bitni su dobri odnosi u muzeju, a oni se temelje prvenstveno na dobrim međuljudskim odnosima među zaposlenicima, u odnosu prema samoj instituciji i muzejskoj građi.

Ono što je još bitno je odnos prema posjetitelju. Svi muzejski zaposlenici trebaju prije svega biti svjesni da je njihov rad i trud isplativ ako i samo ako krajnji korisnik dođe posjetiti taj muzej ili izložbu i izađe nakon nje trajno bogatiji jednim iskustvom koji je dio baštinskog života.

Muzeolog ima moralnu obvezu ne samo prema predmetu nego i prema čovjeku koji danas gradi odnos prema kulturi i tradiciji. Odnos prema društvu je važan za status i život muzeja u određenoj sredini, a vidi se prema tome kako muzej komunicira s korisnicima i posjetiteljima. Danas se jako pazi na to da je pristup muzeju dostupan svima, da se ulaznice prodaju po razumnoj cijeni, također da i cijena kataloga bude pristupačna pogotovo za izložbe koje se ne mogu razumjeti bez kataloga. Etički kodeksi za muzeje promiču da izložbe budu poštene i objektivne, da ne promoviraju ideologiju vlasti, niti da u nekom segmentu diskriminiraju ili elitiziraju.

Razlika među muzejima je u ljudima koji rade u njima za dobrobit društva i njegovog razvoja, a to su muzejski profesionalci.

2.3. Etički kodeks kao nužan dio muzejske profesije

Muzejska etika nije vanjsko nametanje vrijednosti muzeju, nego razumijevanje temelja muzejske prakse, stoga je etički kodeks njezin nužan dio. Etika ima veliku ulogu u muzejskoj profesiji. Njezino dobro poznavanje bitno je za sve zaposlenike muzeja i njihove suradnike, kao i za volontere. Često se radi samozadovoljstva ili uspjeha u poslu zaboravi na profesionalno ponašanje. Ništa od toga ne mora biti loše, ili neetično, ali može narušiti odnos

---

⁴ Maroević, Ivo. „Fenomen kulturne baštine i definicija jedinice građe.“ Arhivi, knjižnice, muzeji. Uredile Mirna Willer i Tinka Katić. Hrvatsko bibliotekarsko društvo knjiga XXVI, Zagreb, 1998. Str.3.

prema javnosti i samim time kompromitirati muzej. Etika nije samo ono što je napisano u etičkom kodeksu, ona se očituje u praksi, u kvalitetnoj komunikaciji među zaposlenicima, u dobrom i odgovornom upravljanju muzejom. Mada ne postoji formula koju bi mogli koristiti u svim situacijama i problemima koji se javljaju u svakodnevnom muzejskom životu, etičko ponašanje je dio odgojne kulture i ljubavi prema dobrom, a to znači htjeti, znati i učiniti pravu stvar.

Postoji veliko zanimanje za pitanja o etici unutar muzeologije koja su još nerazjašnjena ili se premalo spominju. Razni stručnjaci na području etike i muzeologije mogu imati različita mišljenja o istom problemu. Takve situacije treba raspraviti i o njima argumentirati jer tema tek tada postaje aktualna. Kada se više osoba počne zanimati za neku situaciju ili dilemu dobivamo različita mišljenja i interpretiranja te tako i širi vidik o situaciji. Etika je dio osobnog, ali i profesionalnog života. „Smisao muzeja stvaralačka je uloga u društvu, stvaranje odnosno održanje bogata svijeta što smo ga posudili od svojih potomaka.“⁵

Razna zbivanja unutar muzejskih aktivnosti natjerali su muzeje da obrate više pažnje na etiku i njezina područja. Profesionalci unutar struke su sve više svjesni da su dio zajednice koja ima svoju etiku i kulturu ponašanja i komuniciranja. Svaka osoba unutar ove zajednice ima moralnu i osobnu dužnost djelovati etički u skladu s profesijom. Rasprava o etici i moralnom ponašanju je obuhvatila sve od nabavljanja predmeta do prava ljudi unutar zajednice kojoj muzej pripada, njihove povijesti, politike izlaganja predmeta, komunikacije, čuvanja predmeta pa sve do njihove uloge u poučavanju, a također i svakodnevnom upravljanju i poslovima unutar muzeja. Ova pitanja se tiču svezg osoblja u muzeju, kustosa, konzervator i svakoga tko mari i radi na očuvanju baštine te učenika i studenata koji bi se trebali s odgovornošću odnositi prema kulturnim dobrima.

Stari Grci su smatrali da su matematički teoremi izraz vječnih i nepromjenjivih istina u realnom svijetu, što bi značilo da ako ovu teoriju primijenimo na etiku i ljudsko ponašanje, možemo zaključiti da se prema sistemu jednadžbe uvijek može predvidjeti kakvo će biti ljudsko djelovanje. Ako to pokušamo primijeniti na etičke stavove određeno ponašanje bi uvijek dovelo do točno određenog rezultata. Odnosno, određena situacija uvijek bi rezultirala

---

⁵ Šola, Tomislav. „Poslanje muzeja ili što će nam muzeji?“ Arhivi, knjižnice, muzeji. Uredile Mirna Willer i Tinka Katić. Hrvatsko bibliotekarsko društvo knjiga XXVIII, Zagreb, 2001. Str 13.

istom reakcijom ili istim odgovorom. Bilo koje drugo ponašanje koje je suprotno od toga smatralo bi se neetično. Ovakav način razmišljanja i nefleksibilnost je uzrokovao to da su mnogi odbacili teoriju da je moguće da postoji neki univerzalan kodeks profesionalne etike. To je radi toga što je zaista teško u potpunosti i s apsolutnom točnom predvidjeti ljudsko ponašanje. No, ipak postoje mnogi principi koji sa svojom širokom primjenom dokazuju da su više univerzalni nego što bi se na prvi pogled moglo učiniti. Zato svaka struka i ima razrađena pravila ponašanja ili donesen etički kodeks kojeg se treba pridržavati.

Svaka ljudska djelatnost je etična ili neetična, a primarna funkcija etičkog kodeksa je podići razinu profesionalne prakse i dati smjernice u tome koje ponašanje je za struku etično. Što se tiče muzejske profesije etički kodeks je dio profesionalnog statusa muzeja, a održava ulogu i snagu odgovornosti u muzejskom društvu.

U ljudskoj prirodi oduvijek postoji želja za pripadanjem nekoj grupi, jer čovjek je biće zajednice i samim time teži biti dio nečeg, dio nekog društva. Biti netko. Ispočetka je čovjek živio u grupi radi zaštite i preživljavanja. Kako bi se što lakše povezali bilo je potrebno razviti komunikaciju, kao i pravila ponašanja. U takvom poretku bilo je situacija na koje grupa nije gledala s odobravanjem, a s druge strane razvila su se ponašanja koja su bila opće prihvaćena. Ponašanje koje nije odgovaralo standardima grupe bilo je konfliktno i po potrebi sankcionirano i kažnjeno.

Kako se društvo širilo tako je bilo sve više različitih etičkih stavova i potreba, a to je urodilo time da su se stvorile manje zajednice koje su razvijale različite norme ponašanja da bi se isticale od ostalog djela društva. Odnosi u takvom društvu postaju sve kompleksniji i povećava se važnost pripadnosti zajednici. Postepeno se javlja potreba očuvanja određenih vrijednosti u zajednici. Društvene grupe odlučuju što je ispravno, a što neispravno. Iako se neki pojedinci ne slažu s određenim vrijednostima koje grupa nametne od njih se očekuje da poštuju pravila zajednice zbog dobrobiti njezinih članova. Iz tog razloga je nastao i etički kodeks da bi se utvrdilo koji je cilj struke, prema kojim pravilima ponašanja se treba orijentirati i koje vrednote treba poštovati. Svaka struka ima standarde koji ju čine stabilnom i ozbiljnom u svom području. Tako je i muzeologija profesija koja ima određena pravila

ponašanja i standarde koja su sažeta u etičkom kodeksu i kojeg svi unutar te struke trebaju poštivati.

3. RAZVOJ MUZEJSKE PROFESIJE

3.1. Profesija i muzejska institucija

Da bi se etika mogla smjestiti u kontekst muzeja i muzejske profesije te da bi se moglo govoriti o etičkom kodeksu u muzejima prvo treba objasniti kako se muzejska profesija razvijala i što to ona jest, a kasnije ju treba povezati s razvojem etičkog kodeksa u samoj struci. Potrebno je razjasniti što u današnjem svijetu znači profesija i u kojoj mjeri se muzejska profesija zaista smatra profesijom te koliko i na koji način etika utječe na razvoj bilo koje profesije pa tako i na muzeologiju.

U Klaićevom rječniku se može pronaći definiciju profesije, koja glasi: „*profesija lat. (profesio – zanat, posao) stalno zanimanje, vrsta djelatnosti, vrsta zanimanja koja služi kao izvor egzistencije, zvanje, služba, struka, stalež*“⁶.

Sociološka definicija profesije govori o specijaliziranom znanju nad kojim neko zanimanje ima monopol te o kompleksnom dijelu znanja i vještina za koje je potrebno dugotrajno školovanje.⁷ Većina sociologa smatra da su važne zadaće profesije briga za interes javnosti, a ne vlastiti interes. Jedno od najbitnijih obilježja svake profesije je kontrolirano i moralno ponašanje koje propisuje etički kodeks. “Profesija je disciplinirana skupina pojedinaca koji se pridržavaju etičkih standarda i koji su prihvaćeni od strane javnosti kao posjednici posebnih znanja i vještina od priznatog obrazovnog tijela, a koja su proizašla iz istraživanja, obrazovanja i obuke na visokoj razini, i koji su spremni primijeniti svoja znanja i vještine u interesu drugih. U ovakvoj definiciji, naglašava se: a) postojanje i djelovanje po etičkim standardima, b) posjedovanje posebnih znanja i vještina, c) znanstveno utemeljenje, d) djelovanje u društvenu korist.”⁸ Iz ovog proizlazi da je etika duboko ukomponirana u svaku profesiju i da joj ona daje dostojanstvo i okvire pravila ponašanja te da je isprepletena sa

---

⁶ Klaić, Bratoljub. Rječnik stranih riječi. Školska knjiga, Zagreb, 2007.

⁷ Usp. Maroević, Ivo. Muzejska profesija-kriteriji i etika. Anali Galerije Antuna Augustinčića br 16/17 (201), str.144

⁸ Uhlir, Ž. Promišljanje o dilemi-komora vs udruga vještaka , i o profesiji, 2013. Preuzeto s: http://www.sudski-vjestaci.hr/fdsak3jnFsk1Kfa/inicijative/Promisljanje_o_dilemi-komora_vs_udruga_vjestaka.pdf

specijaliziranim znanjem, vještinama i stručnošću koje jedna profesija sadržava te sa školovanjem koje ona nudi za buduće profesionalce. Upravo zato je bitan kodeks profesionalne etike, a za muzeje, muzejske stručnjake i za sve koji s njima surađuju jedan od najbitnijih je ICOM-ov etički kodeks za muzeje.

3.2. Razvoj muzeja i muzejske profesije

Muzejska etika se razvijala usporedo s razvojem muzeja, a zanimljivu usporedbu razvoja muzeja, a samim time i razvoja muzejske profesije dao nam je van Mensch u objašnjenju paradigme o nizozemskim muzejima, u kojoj razvoj tradicionalnih muzeja uspoređuje s propovjednikom, muzeje 70-ih s domenom učitelja zbog dominacije muzejske pedagogije te 80-e naravno s domenom trgovaca zbog velikog utjecaja marketinga i informatike.⁹ Muzejska djelatnost se je postupno počela razvijati još u renesansi. Dok je razvoj muzejske institucije započeo u vrijeme francuske revolucije 1789. godine. To je naravno uvjetovalo stvaranje i razvoj muzejske profesije.¹⁰

S obzirom na razvoj muzejske djelatnosti 1946. godine došlo je do osnivanja Međunarodnog vijeća muzeja¹¹ (ICOM) koje je 1986. godine donijelo etički kodeks za muzeje. Pojedine zemlje su neovisno o ICOM-u¹² donosile vlastite uredbe, norme, etičke kodekse i sud časti, a vodeću ulogu su preuzele SAD, a kasnije i ostale zemlje. Tako su SAD objavile vlastiti etički kodeks,¹³ na koji ćemo se kasnije puno više osvrnuti. Sve većim i boljim udruživanjem profesionalaca razvijala se i etika koja je utjecala na to da se muzejska profesija zapravo može prepoznati kao profesija. Takav kontinuirani razvoj doveo je do toga da je muzejska profesija postepeno razvila kriterije, koji su potrebni za prepoznavanje neke profesije.

---

⁹ Usp. Maroević, Ivo. „Muzejska profesija-kriteriji i etika.“ Anali Galerije Antuna Augustinčića br 16/17 (201), str.143

¹⁰ Usp. Maroević, Ivo. „Muzejska profesija-kriteriji i etika.“ Anali Galerije Antuna Augustinčića br 16/17 (201), str.143

¹¹ Usp. ICOM Hrvatska. „Povijest ICOM-a.“ Preuzeto s: <http://www.icom-croatia.hr/icom/povijest-icom-a/> (22.05.2015)

¹² ICOM-International Council of Museums-Međunarodno vijeće muzeja

¹³ Usp. AAM-American Alliance of Museums. “Code of Ethics for Museums.” U slobodnom prijevodu preuzeto s: <http://www.aam-us.org/resources/ethics-standards-and-best-practices/code-of-ethics>. (22.05.2015)

Profesor Ivo Maroević tvrdi da od pet temeljnih dimenzija profesije prema sociološkim standardima, muzejska struka na nekima još treba poraditi, ali na petom i jako važnom djelu koji se tiče etike jako je razvijena.¹⁴ Ukratko ćemo spomenuti tih pet dimenzija, a posebno ćemo naglasiti ulogu razvoja etike u muzejskoj profesiji. Prvi kriterij prepoznavanja neke profesije je ekskluzivnost profesionalnog obrazovanja, a drugi je razvijenost stručne ekspertize. Prema Ivi Maroeviću u muzejskoj struci ova dva kriterija su srednje razvijena,¹⁵ dok je treća sociološka dimenzija profesije područje prepoznatljivosti u kojemu je muzejska profesija između srednje razvijenog i razvijenog, a takav je slučaj i kod četvrtog uvjeta a to je profesionalno udruživanje. Kada govorimo o etici kao o zadnjem, petom, kriteriju tu je muzejska profesija u prednosti prema svim drugima i jako je razvijena.¹⁶ Prema razvijenosti ovih pet dimenzija možemo zaključiti da muzeologija jako dobro stoji na području etike te da na taj način pomaže razvoju struke i stoga ju treba promicati i primjenjivati u praksi radi lakšeg snalaženja i komuniciranja unutar samog muzeja, a pogotovo u odnosu s drugim muzejima i ustanovama. Poticanje na razvoj profesije utječe na status i sigurniji položaj struke, a to je bitno iz razloga što se jedino tako u svijest ljudi može urezati važnost nasljeđa i očuvanje kulturne baštine. Prvi put se muzejska profesija spominje u etičkom kodeksu Američkog muzejskog udruženja iz 1978. godine.¹⁷ Nakon toga je ICOM definirao muzejsku profesiju u svom statutu iz 1986. g. kao „svo muzejsko osoblje koje ima specijalizirano tehničko ili akademsko obrazovanje ili posjeduje ekvivalentno praktično iskustvo poštuje temeljni kodeks profesionalne etike.“¹⁸

3.3. Etika profesije i etički kodeks

Profesionalna etika trebala bi obuhvaćati pisana i nepisana pravila ponašanja, norme, vrijednosti i ciljeve unutar neke profesije. Pisana pravila su formalni dio etike unutar profesije i u pravilu su eksplicitna i altruistička, dok je neformalni, nepisani dio etike puno opsežniji i struka ga razvija odgojem pojedinca za pojedinu profesiju. Pravila se odnose na pravila

---

¹⁴Usp. Maroević, Ivo. „Muzejska profesija-kriteriji i etika.“ Anali Galerije Antuna Augustinčića br 16/17 (201), str.151.

¹⁵ Ibid, str.146.

¹⁶Ibidi, str.151.

¹⁷ Ibid, str.145.

¹⁸ Maroević, Ivo. „Muzejska profesija-kriteriji i etika.“ Anali Galerije Antuna Augustinčića br 16/17 (201), str.145

ponašanja profesionalca prema klijentu, kolegama, prema profesiji, široj zajednici i profesionalca prema njegovoj organizaciji.

Ako bismo ta opća pravila profesionalne etike primijenili na područje muzeologije to bi značilo da etička pravila daju uvid u odnos muzealca i korisnika muzeja, a to su naravno posjetitelji, znanstvenici, škole, turističke zajednice i svi drugi s kojima su muzeji u kontaktu. Otvorenost muzeja se vidi u odnosu muzealca prema lokalnoj zajednici u kojoj živi, a i u širim društvenim odnosima. Odnos muzealca prema vlastitoj organizaciji i kolegama je bitan dio koji je određen etikom, a važan je za profesionalno djelovanje i dobrobit zajednice.

ICOM (International Council of Museums), AAM (American Association of Museums), MA (Museums Association), i ostale organizacije koje su nastale s ciljem da unaprijede struku, razvijaju norme i prilagođavaju ih zemljama i muzejima koji su njihovi članovi i koji ih koriste kao smjernice u svom radu. Te etičke norme se prilagođavaju tako da mogu služiti svakom muzeju prema njegovim potrebama. Razvoj tih organizacija je išao postepeno. AAM je još od 1970. godine počeo provoditi akreditaciju i određivati standarde po kojima se muzejska profesija treba voditi, dok je BMA (British Museum Association) zatražio određivanje standarda od komisije za muzeje i galerije, tako da su i oni počeli sa svojom akreditacijom 1988. godine.¹⁹ Cilj im je bio odrediti osnovne standarde koje će muzeji prihvatiti i kojih će se pridržavati, a koji se odnose na prikupljanje, javni servis i muzejski menadžment.²⁰

Vrlo značajno za muzejsku struku je utemeljenje Ecole de Louvre 1882. godine i od tada se razvija organizacija profesionalnog obrazovanja.²¹ „Na sveučilište ulazi 1922. godine u Brnu, da bi danas obuhvaćala niz različitih vrsta obrazovnih programa na svim kontinentima.“²² Problem koji profesor Ivo Maroević ovdje spominje je taj što se obrazovanje temelji na stručno osposobljavanje za rad u institucijama, a pri tome izostaje teorijsko

---

¹⁹ Usp. Maroević, Ivo. „Muzejska profesija-kriteriji i etika.“ Anali Galerije Antuna Augustinčića br 16/17 (201), str.149

²⁰Usp. At the National Archives. „Museums and Galleries Commission: Digest of Museum Statistics (DOMUS): Datasets.“ Preuzeto s: <http://discovery.nationalarchives.gov.uk/details/r/C6787> (22.05.2015)

²¹Usp. Maroević, Ivo. „Muzejska profesija-kriteriji i etika.“ Anali Galerije Antuna Augustinčića br 16/17 (201), str.149.

²²Maroević, Ivo. „Muzejska profesija-kriteriji i etika.“ Anali Galerije Antuna Augustinčića br 16/17 (201), str.149.

profesionalno usavršavanje.²³ Osim toga u istom članku Ivo Maroević ukazuje da se javlja problem prema kojemu treba ustanoviti jedinstveni standard za struku na kojemu sveučilište može temeljiti svoj rad. Iz toga se može zaključiti da struka još uvijek nije bila dovoljno organizirana, ali to su samo njezini početci razvoja profesionalnosti.

---

²³Usp. Maroević, Ivo. „Muzejska profesija-kriteriji i etika.“ Anali Galerije Antuna Augustinčića br 16/17 (201),str.149.

4. MUZEJSKA PROFESIJA U HRVATSKOJ

4.1. Razvoj muzejske profesije u Hrvatskoj

Temeljni ICOM-ov program školovanja struke za profesionalno muzejsko obrazovanje prihvaćen je 1971. godine.²⁴ Od tada pa do danas stalno se radi na promoviranju i unapređenju struke što je jasno vidljivo iz njihova rada, a tome svemu može potkrijepiti i činjenica da je u Hrvatskoj na Filozofskom fakultetu u Zagrebu na Odsjeku za informacijske i komunikacijske znanosti kao redovni studij moguće upisati sveučilišni studij muzeologije od 1986. godine.²⁵ Za razvoj muzeologije u Hrvatskoj zaslužna je inicijativa Antuna Bauera i osnivanje Muzejskog dokumentacijskog centra (MDC). MDC se bavi prikupljanjem i distribuiranjem dokumentacije i važnih informacija o muzejskoj djelatnosti.²⁶

Muzejska struka u Hrvatskoj razvija se usporedno s kretanjima u svijetu, možda s malim zakašnjenjem, ali: „Studij muzeologije na Sveučilištu u Zagrebu najstariji je studij te vrste u ovom dijelu Europe. Istovremen je s osnivanjem Odsjeka za muzejske studije u Leicesteru (Department of Museum Studies), prethodi nizu studijskih programa MTI (Museum Training Institute iz Bradforda, Velika Britanija), kao i jednom od danas najpoznatijih muzeoloških studija u okviru Reinwardt Academie iz Leidena (danas Amsterdam), Nizozemska. Treba reći da taj program prethodi gotovo čitavom nizu prestižnih muzeoloških studijskih programa u skandinavskim zemljama. Jedino su Portugal, Engleska, Francuska, Njemačka i Češka zemlje u kojima je takav studij postojao ranije i ima dulju tradiciju.“²⁷

Nakon Dugog svjetskog rata u Hrvatskoj porastao je broj zaposlenih u muzejskom sektoru. Razvija se zanimanje kustosa i restauratora. Polako su utemeljena i prva muzejska

---

²⁴Usp. Maroević, Ivo. „Muzejska profesija-kriteriji i etika.“ Anali Galerije Antuna Augustinčića br 16/17 (201), str.149.

²⁵Usp. Hrvatska enciklopedija. „Muzeologija.“ Preuzeto s: <http://www.enciklopedija.hr/Natuknica.aspx?ID=42626> (2.9.2016.)

²⁶Usp. MDC- Muzejski dokumentacijski centar. Preuzeto s: <http://www.mdc.hr> (4.6.2015)

²⁷ Maroević, Ivo. „Muzeološko školovanje u Hrvatskoj – važnost, razvitak i posljedice: (Trebala je trećina stoljeća da se od poslijediplomskog dođe do široke skale muzeoloških obrazovnih programa).“ Informatika museologica, 34(1-2), 6-12. (2003). Preuzeto s <http://hrcak.srce.hr/140443> (3.9.2016)

društva zajedno s konzervatorskim, no nisu dali detaljne smjernice u vezi sa školovanjem, društvenim značajem i etičkim standardom.²⁸ Situacija s razvojem etičkog kodeksa je bila slična kao i u drugim socijalističkim zemljama srednje razvijenosti, odnosno njegov razvoj je bio zanemarivan.²⁹ Isto tako i potreba za organiziranjem struke, a time i preuzimanjem odgovornosti koje joj se nameću. Od kada je na Zagrebačkom sveučilištu kao dio informacijskih znanosti utemeljena Katedra za muzeologiju, prihvaćen je ICOM-ov etički kodeks i jasnije su precizirani kriteriji za izbor u muzejska zvanja.³⁰

I danas je muzejska profesija povezana s institucijom muzeja, mada ju sve više društvo prepoznaje i kao samostalnu. Kako su se razvijali muzeji kroz povijest tako se u simbiozi s njim razvijala i muzejska profesija. Danas je kod nas muzeologija svrstana u informacijske znanosti sa svrhom da prenosi informaciju o materijalnom svjedočanstvu prirode i kulturne baštine.

---

²⁸ Usp. Maroević, Ivo. „Muzejska profesija-kriteriji i etika.“ Anali Galerije Antuna Augustinčića br 16/17 (201), str.152

²⁹ Usp. Maroević, Ivo. „Muzejska profesija-kriteriji i etika.“ Anali Galerije Antuna Augustinčića br 16/17 (201), str.152

³⁰ Usp. Katedra za muzeologiju. Preuzeto s: http://www.ffzg.unizg.hr/infoz/muzeologija/?page_id=293

5. POVIJESNI RAZVOJ ICOM-a

5.1. Prvi koraci i povijesni razvoj.

ICOM-ovi prvi koraci započinju nakon Prvog svjetskog rata kada je pri Ligi naroda osnovan Ured za muzeje.³¹ Djelovao je na način da je u zemljama članicama osnovan komitet muzejskih profesionalaca i institucija, a osnovani su naravno i međunarodni komiteti koji okupljaju profesionalce koji se bave određenim strukovnim problemima. Taj Ured za muzeje je nakon Drugog svjetskog rata prerastao u ICOM.

Poslanje ICOM-a se temelji na radu posvećenom društvu i njegovu razvoju, te očuvanju i zaštiti baštine i kulturnih dobara.³² Muzejska struka i muzejski profesionalci djeluju širom svijeta. Stoga je ICOM-ova međunarodna suradnja na području razvoja muzejske etike dovela do velikog pomaka unutar struke. Dobra suradnja je dovela i do objave Etičkog kodeksa koji je prvo objavio Etiku akvizicije još 1970. godine, a cjeloviti kodeks 1986. godine u Buenos Airesu na čijem je izdanju radilo povjerenstvo etičkog komiteta.³³ Određena su opća pravila ponašanja za muzejsku struku, a u to spadaju: "pravila za pojedine vrste muzejskih poslova (sabiranje 1971, konzerviranje 1980, registriranje 1985, odnose s javnošću 1984, muzejske trgovine 1982) i pravila za kustose 1983."³⁴ Kodeks u sadašnjem izdanju je objavljen 2001. godine u Barceloni, a revidiran je 2004. godine na 21. generalnoj skupštini u Seulu³⁵ kada je *Etički kodeks za muzeje* dobio svoj puni naziv. Jednoglasno je prihvaćen 1986. godine na 15. generalnoj skupštini u Buenos Airesu kao ICOM-ov Kodeks profesionalne etike, a dopunjen je u Barceloni na 20. generalnoj skupštini.³⁶ Što se tiče ostalih etičkih kodeksa za muzeje spomenuti ćemo da su u Velikoj Britaniji ranije postojali kodeksi koji su revidirani i objedinjeni u jedan etički kodeks za muzeje koji je objavila MA (Museums

---

³¹ Usp. ICOM Hrvatska. „Etički kodeks za muzeje.“ Preuzeto s: <http://www.icom-croatia.hr/wp-content/uploads/2011/11/Eticki-kodeks-za-muzeje.pdf> (4.6.2015)

³² Usp. ICOM international council of museums. The world museum community. „ICOM Missions.“ U slobodnom prijevodu preuzeto s: <http://icom.museum/the-organisation/icom-missions/> (2.6.2015)

³³ Usp. ICOM Hrvatska. „Etički kodeks za muzeje.“ Preuzeto s: <http://www.icom-croatia.hr/wp-content/uploads/2011/11/Eticki-kodeks-za-muzeje.pdf> (4.6.2015)

³⁴ Maroević, Ivo. „Muzejska profesija-kriteriji i etika.“ Anali Galerije Antuna Augustinčića br 16/17 (201), str.151.

³⁵ Usp. ICOM Hrvatska. „Etički kodeks za muzeje.“ Preuzeto s: <http://www.icom-croatia.hr/wp-content/uploads/2011/11/Eticki-kodeks-za-muzeje.pdf> (4.6.2015)

³⁶ Usp. Ibidi

Association) 2001. godine, a već iduće godine je stupio na snagu.³⁷ Kasnije 2007. godine je revidiran i još uvijek na snazi. Također ćemo spomenuti još američki kodeks za muzeje koji je objavljen 1991. godine, revidiran 2000. godine, a objavila ga je AAM (American Alliance of Museums).³⁸

ICOM-ov etički kodeks ima tri službena jezika, a to su engleski, španjolski i francuski. Svatko može prevesti kodeks i koristiti ga jer je dostupan na internetskim stranicama, ali prijevod postaje službeni tek kada ga odobri nacionalni komitet zemlje u kojoj se taj jezik koristi kao službeni. Svaki prijevod je potrebno usuglasiti s muzejskom strukom, da ne bi bilo nekih propusta u stručnim pojmovima i izrazima te navesti s kojeg jezika je kodeks preveden i imena nacionalnih komiteta koji su sudjelovali u prijevodu.³⁹

Ovaj etički kodeks za muzeje rezultat je dugogodišnjeg razmatranja muzejske struke, utemeljen je na starom kodeksu, i naravno revidiran u više navrata od strane stručnjaka kako bi odgovarao suvremenoj muzejskoj struci. Konačno je objavljen 2001. te prihvaćen aklamacijom na 21. generalnoj skupštini ICOM-a u Seulu 2004. godine.⁴⁰

---

³⁷ Usp. MA-Museums Association. „Code of Ethics for Museums.“ U slobodnom prijevodu preuzeto s: <http://www.museumsassociation.org/ethics/code-of-ethics> (15.06.2015)

³⁸ Usp. AAM-American Alliance of Museums. „Code of Ethics for Museums.“ U slobodnom prijevodu preuzeto s: <http://www.aam-us.org/resources/ethics-standards-and-best-practices/code-of-ethics> (4.7.2015)

³⁹ Usp. ICOM Hrvatska. „Etički kodeks za muzeje.“ Preuzeto s: <http://www.icom-croatia.hr/wp-content/uploads/2011/11/Eticki-kodeks-za-muzeje.pdf> (4.6.2015)

⁴⁰ Usp. Ibid

6. ICOM - KODEKS PROFESIONALNE ETIKE

6.1. Što ICOM nudi svojim članovima

Svaki član ICOM-a kada pristupa ovoj Organizaciji obvezuje se poštivati Etički kodeks za muzeje, koje je donijelo Međunarodno muzejsko vijeće. Osim toga ICOM potiče sve one koji se bave muzejskom djelatnosti i sve one s kojima muzeji surađuju da se upoznaju s kodeksom, te da se obrate vijeću za probleme i nedoumice koje imaju u donošenju odluka, jer nije svaki put lako odlučiti što je ispravno, a što ne. Često se javljaju situacije u kojima je teško razlučiti tko ima veća prava u određenom trenutku. U kodeksu su sadržana etička načela koja je prihvatila međunarodna muzejska zajednica. Može se reći da je on „kamen temeljac“⁴¹ ICOM-a.

U ovom kodeksu ćemo pronaći smjernice ili upute o tome kako bi se stručnjaci u muzeju u dotičnoj situaciji trebali ponašati. Te smjernice su napisane kao niz etičkih načela koja nisu samo poželjno ponašanje u nekoj situaciji nego i upute za pravilan rad i izbjegavanje negativnih i loših postupaka u praksi. Neke države imaju zakone ili propise u kojima se pravno određuje koje ponašanje je dozvoljeno, a koje nije, dok se u nekima te smjernice nalaze u vidu „Akreditacije“ ili „Registracije“. ICOM-u je cilj da ove smjernice budu put prema razvoju dodatnih etičkih standarda, jer su opširnije i jasnije opisane nego što je to u većini zemalja u zakonu. U Republici Hrvatskoj muzeji prihvaćaju ICOM-ov kodeks, ali su također prvenstveno obvezni zakonom koji se odnose na muzeje. Kodeks ne spada pod zakonsku legislativu, ali on je na neki način dopuna ili proširenje zakona koji struka koristi kao pomoć u radu. Bez obzira što nije dio zakona struka se obvezuje i ima dužnost pridržavati se kodeksa.

6.2. Osam najbitnijih točaka ICOM-a

Sadržaj kodeksa se dotiče osam bitnih etičkih točaka rada u muzejima, a to su redom:

1. Muzeji čuvaju, tumače i promiču prirodno i kulturno nasljeđe čovječanstva.

---

⁴¹Usp. ICOM Hrvatska. „Etički kodeks za muzeje.“ Preuzeto s: <http://www.icom-croatia.hr/wp-content/uploads/2011/11/Eticki-kodeks-za-muzeje.pdf> (4.6.2015)

2. Muzeji koji imaju zbirke čuvaju ih za dobrobit društva i njegovog razvitka.
3. Muzeji čuvaju osnovna svjedočenja o stjecanju i prenošenju znanja.
4. Muzeji pružaju mogućnosti za vrednovanje, razumijevanje i upravljanje prirodnom i kulturom baštinom.
5. Muzeji čuvaju resurse koji pružaju mogućnosti za druge javne službe i usluge.
6. Muzeji blisko surađuju sa zajednicama iz kojih njihove zbirke potječu, kao i s onima kojima su one namijenjene.
7. Muzeji rade u skladu sa zakonom.
8. Muzeji rade na profesionalan način.⁴²

Unutar ovog kodeksa može se primijetiti usmjerenost muzeja na zajednicu i javnost, ali također i poziv muzejskim djelatnicima na stručnost kako bi mogli dostići ciljeve muzejske struke. Posebno je naglašen odnos djelatnika muzeja prema korisniku i prema muzejskoj građi. Što se tiče muzejske građe treba imati na umu osim očuvanja također i odnos prema zajednici ili pojedincu koji su na bilo koji način povezani s određenim predmetom.

Kodeks propisuje minimalne standarde ponašanja i djelovanja prema kojima se stručno muzejsko osoblje treba ravnati i prema kojemu treba težiti. Nakon prihvatanja kodeksa svaki muzej bi trebao razvijati etiku unutar svoje institucije konzultirajući se naravno s drugim muzejima i ustanovama, kao i sa zajednicom u kojoj živi pa i s potrebama šireg društva. Zakonodavstvo je danas često podložno promjenama i mahu vremena, zato je kodeks dosta opširan i obrađuje većinu pitanja s kojima se djelatnici mogu susresti. Poštujući zakon i ravnajući se etičkim kodeksom svaki muzej razvija standarde po kojima djeluje i tako stječe stabilnost, te integritet prema zajednici. Ako postoji uhodan način rada prema pravilima, koji je svima jasan i zadovoljava sve potrebe zajednice na taj način se poboljšava komunikacija i povjerenje između muzeja i korisnika.

Sadašnji Etički kodeks nastao je radom na drugim dokumentima, kroz dugi niz godina i konstantnim revidiranjem i savjetovanjem s raznim stručnjacima komitet je na kraju objavio ovakvo izdanje kodeksa, koji je zapravo skup svih tih dokumenata koji su svoj epilog dobili u Kodeksu profesionalne etike. „ICOM je 1970. godine objavio Etiku akvizicije, a 1986. godine

---

⁴²ICOM Hrvatska. „Etički kodeks za muzeje.“ Preuzeto s: <http://www.icom-croatia.hr/wp-content/uploads/2011/11/Eticki-kodeks-za-muzeje.pdf> (4.6.2015)

cjeloviti Kodeks profesionalne etike.“⁴³ ICOM-ov komitet ističe da je potrebna daljnja suradnja s muzejima i drugim stručnjacima koji se oslanjaju na ovaj kodeks radi daljnjeg razvoja kodeksa i stjecanja novih znanja unutar muzejske profesije. Također se unutar kodeksa može iščitati da se muzeje potiče na razvoj i stvaranje vlastitih etičkih standarda te prilagođavanje i proširenje kodeksa potrebama i težnjama institucije.

Za dobro poslovanje unutar muzeja potrebno je osnovati upravno tijelo kojemu je zadatak da osigura financijsku i fizičku podršku očuvanju baštine. Posao upravnog tijela nije jednostavan jer podrazumijeva kvalitetno vodstvo unutar muzeja, što znači da upravno tijelo mora znati napraviti strateški plan te voditi osoblje koje se po tom planu treba ravnati. Jedan od bitnijih zadataka muzeja je imati napisan i objavljen statut koji jasno govori o tome što muzej jest, gdje je trenutno, kamo ide i kada tamo treba stići, pri tome je bitno naglasak staviti na neprofitnom statusu muzeja. Na neka od ovih pitanja uglavnom odgovara izjava o poslanju muzeja koja nam opisuje gdje se muzej trenutno nalazi, koji su mu ciljevi i kako do njih doći, te koja je politika muzeja.⁴⁴ Tako na primjer Gradski muzej Sisak u svom poslanju ima za cilj: „razviti sve segmente muzejske djelatnosti, sačuvati i predstaviti dragocjenu materijalnu i nematerijalnu baštinu sisačkog kraja, naglasiti njihove specifičnosti, od razdoblja prapovijesti do suvremenosti.“⁴⁵ To je samo jedan segment poslanja u kojemu se dalje naglašava da muzej čuva svjedočanstvo povijesti sisačkog kraja i pokušava ih dočarati korisnicima na suvremen način.

Upravno tijelo se također brine o zaštiti muzeja i muzejskih predmeta, a jedan dio toga je adekvatan i odgovarajući prostor i ambijent. Pošto su muzeji u službi društva onda moraju obraćati pozornost na to da zbirke budu dostupne svima u odgovarajuće vrijeme, a pogotovo osobama s invaliditetom.

U svom statutu ICOM se ističe kao međunarodna nevladina organizacija muzeja i muzejskih stručnjaka koja je stvorena da bi promicala muzeologiju i sve druge discipline koje se tiču rada u muzeju, muzejskog vodstva i muzejskog djelovanja prema drugim zajednicama i šire.⁴⁶

---

⁴³ ICOM Hrvatska. „Etički kodeks za muzeje.“ Preuzeto s: <http://www.icom-croatia.hr/wp-content/uploads/2011/11/Eticki-kodeks-za-muzeje.pdf> (4.6.2015)

⁴⁴ Usp. ICOM Hrvatska. „Statut“ Preuzeto s: <http://www.icom-croatia.hr/en/o-nama/statut/> (6.6.2015)

⁴⁵ Gradski muzej Sisak. „Poslanje.“ Preuzeto s: <http://www.muzej-sisak.hr/poslanje-muzeja/> (12.06.2015)

⁴⁶ Usp. ICOM Hrvatska. „Statut.“ Preuzeto s: <http://www.icom-croatia.hr/en/o-nama/statut/> (6.6.2015)

Statut ICOM-a definira ciljeve na koje ćemo se osvrnuti u kratkim crtama. Ti ciljevi su jako bitni za daljnji razvoj muzejskih institucija i njihovu komunikaciju na što poseban naglasak stavlja i hrvatski ogranak ICOM-a. Jedan od bitnijih ciljeva je poticanje, osnivanje i naravno profesionalni razvoj u upravljanju muzeja. Kada govorimo o posebnosti, razvoju ideja i komunikaciji na suvremen način odličan primjer je *Muzej prekinutih veza* koji je doživio veliku popularnost kod šire zajednice, jer gotovo je nemoguće naći osobu koja nema što pogledati u tom muzeju, a da joj se ne pojave neke osobne emocije ili sjećanja. Kako su ga opisali na stranicama MDC: „Ako vam je slomljeno srce, pođite u Zagreb“, mogući je moto ovoga jedinstvenog muzeja.⁴⁷

Jedan od ciljeva koje ICOM promovira je poboljšati razumijevanje korisnika prema ulozi muzejskog servisa u društvu i njegovu razvoju.⁴⁸ Na ovaj cilj se trebaju svi muzeji osvrnuti i raditi na tome da se razvije svijest pojedinca prema značaju baštine i muzeja. Bitno je razviti suradnju sa školama i vrtićima gdje od prvih koraka treba raditi na izgradnji odnosa prema očuvanju baštine. Da bi se postigao što bolji rad muzejskih stručnjaka potrebno je omogućiti suradnju i pomoć između muzeja i između stručnjaka iz raznih zemalja. Što se više radi na tome da se promiče interes i širi znanje o potrebi muzejske struke unutar muzeja, time muzeologija dobiva sve više na svom značaju.

U priči o muzejima bitno je napomenuti što muzej jest. ICOM-ova definicija glasi: „Muzej je neprofitna, trajna ustanova u službi društva i njegovog razvitka, otvorena za javnost, koja nabavlja, zaštićuje, istražuje, komunicira i izlaže u svrhu proučavanja, edukacije i uživanja, materijalno i nematerijalno svjedočenje o ljudima i njihovom okruženju.“⁴⁹

Svaki muzej ima upravno tijelo koje se brine o politici muzeja te kako nabaviti potrebne financije i voditi administraciju. Međutim politika muzeja često se razlikuje od zemlje do zemlje pa i od muzeja do muzeja. Ravnatelja ili glavnog kustosa muzeja uglavnom

---

⁴⁷ Muzejski dokumentacijski centar. „Hrvatski muzeji i zbirke online.“ Preuzeto s: <http://hvm.mdc.hr/muzej-prekinutih-veza.990.2%3AZAG/hr/info/> (22.05.2015)

⁴⁸ Usp. ICOM Hrvatska. „Statut“ Preuzeto s: <http://www.icom-croatia.hr/en/o-nama/statut/> (6.6.2015)

⁴⁹ ICOM Hrvatska. „Etički kodeks za muzeje.“ Preuzeto s: <http://www.icom-croatia.hr/wp-content/uploads/2011/11/Eticki-kodeks-za-muzeje.pdf> (4.6.2015)

bira ministar ili vladin odjel. U Hrvatskoj ravnatelja bira ministar kulture ako je muzeju osnivač Republika Hrvatske, a ako je osnivač županija ili grad onda ravnatelja imenuje osnivač na prijedlog upravnog vijeća koje je dužno savjetovati se sa stručnim vijećem ili stručnim osobljem.⁵⁰ Svi muzejski stručnjaci imaju etičku dužnost da održavaju te ako je moguće poboljšaju sve aspekte muzeja, zbirka i servisa. Iznad svega odgovornost svakog vodstva je osigurati da sve zbirke u njihovom vlasništvu imaju adekvatan smještaj, tretman i urednu dokumentaciju.

---

⁵⁰Usp. Zakon HR. Pročišćeni tekstovi zakona. „Zakon o muzejima.“ Preuzeto s: <http://www.zakon.hr/z/302/Zakon-o-muzejima> (7.6.2015)

7. SMJERNICE UNUTAR ICOM-ovog ETIČKOG KODEKSA ZA MUZEJE

Ranije je nabrojano osam najbitnijih točaka unutar Etičkog kodeksa, a sada nešto opširnije o svakoj.

7.1. Prva točka ICOM-a

Prva točka kaže: „Muzeji čuvaju, tumače i promiču prirodno i kulturno nasljeđe čovječanstva.“⁵¹ Svaki muzej ima svoje upravno tijelo koje se o njemu brine. Prvo načelo kodeksa govori nam o prirodnoj i kulturnoj baštini. S tim prvim načelom sve počinje i u njemu je sadržana sva osnova jer muzeji zapravo rade sve da tu baštinu štite i promičute da obrazuju korisnike i svoje znanje ostave za buduće naraštaje. Može se reći da je sve ostalo unutar kodeksa nadogradnja i proširenje prvog načela i načina na koji to ostvariti. Muzeji imaju upravno tijelo koje prvenstveno mora osigurati potrebnu dokumentaciju, osnivački akt u kojem se ističe pravni status muzeja i njegova neprofitna narav. Upravno tijelo donosi izjavu o poslanju, ciljevima i politici tog muzeja. Moraju se osigurati stalni financijski resursi, da muzej ima novčanu sigurnost s kojom može računati. U Republici Hrvatskoj muzej je financiran od strane osnivača, što je regulirano Zakonom o muzejima u članku 32: „Sredstva za rad muzeja i galerija te muzeja, galerija i zbirka unutar pravnih osoba osigurava osnivač.“⁵² Potrebno je također i fizički osigurati muzej, jer je od velike važnosti za materijalno bogatstvo muzeja kako i gdje se ono čuva, je li dobro zaštićeno od prirodnih uvjeta, je li zaštićeno od posjetitelja da ne naprave neku štetu, a opet dovoljno dostupno. Pogotovo treba što bolje osigurati predmete od krađe. U Muzeju evolucije u Krapini desilo se da je posjetitelj ukrao zub mamuta. Taj zub je bio čuvan u staklenoj zatvorenoj vitrini. Pretpostavlja se da je lopov imao pomagača koji mu je čuvao stražu dok je ovaj olabavio vijak na bravici i tako se uspio domoći zuba. Kustosica muzeja pretpostavlja da bi lopov mogao biti ili neki sumanuti kolekcionar ili prekupac.⁵³ Što se tiče Hrvatske: „U nas ima dosta šteta od nehotičnog

---

⁵¹ICOM Hrvatska. „Etički kodeks za muzeje.“ Preuzeto s: <http://www.icom-croatia.hr/wp-content/uploads/2011/11/Eticki-kodeks-za-muzeje.pdf> (4.6.2015)

⁵² Zakon HR. Pročišćeni tekstovi zakona. „Zakon o muzejima.“ Preuzeto s: <http://www.zakon.hr/z/302/Zakon-o-muzejima>

⁵³Usp. Rudež, Tanja. „Posjetitelj ukrao mamutov zub težak četiri kilograma.” U Jutarnji.hr, objavljeno 19.06.2009. Preuzeto s: <http://www.jutarnji.hr/viral/bizarre/posjetitelj-ukrao-mamutov-zub-tezak-cetiri-kilograma/2817083/> (15.02.2014)

oštećivanja izložaka, ali nije zabilježen slučaj namjernog uništavanja muzejskih predmeta, primjerice, bacanja kiseline na sliku ili grupni napad s težnjom da se oštete ili unište zbirke. Ipak, to ne znači da se vandalizam neće pojaviti i u nas, kao što je čest slučaj u svijetu.⁵⁴ U inozemstvu se može pronaći više primjera kako su posjetitelji uništili neke od predmeta, tako je: „Slika Amerikanca Marka Rothka izložena u muzeju Tate Modern umrljana crnom bojom, priopćio je u nedjelju taj poznati londonski muzej.“⁵⁵ Na rubu jedne Rothkove slike pronađena je crna mrlja, a kasnije se ustanovilo da ju je namazao jedan posjetitelj kistom. Ljudi kao da nisu svjesni da je svako zadiranje u predmete, premazivanje, učestalo dodirivanje slika i kipova koji se na taj način uništavaju ravno vandalizmu i za svaku osudu jer mijenja i uništava kulturnu baštinu, nečije nasljeđe, nacionalno ili individualno blago i da nijedan primjerak nakon toga neće biti isti. Neshvatljivi su razlozi zašto netko uništava umjetnička djela pogotovo danas u svijetu u kojem uglavnom vlada sloboda govora i svatko se može izraziti na svoj način, a ne uništavati već postojeće djelo i na taj način osiromašiti zajednicu koja uživa u tim ljepotama na svoj način. Još jedna jako bitna činjenica vezana uz prvu točku kodeksa je da u odnosu prema posjetitelju muzej treba otvoriti svoja vrata i osigurati svima pristup u neko uredovno vrijeme, te posebno osigurati prilaz osobama s invaliditetom.

7.2. Druga točka ICOM-a

Druga točka Etičkog kodeksa kaže: „Muzeji koji imaju zbirke čuvaju ih na dobrobit društva i njegovog razvitka.“⁵⁶ Muzej treba imati svu potrebnu dokumentaciju o svakoj svojoj zbirci zasebno, o ciljevima i zadaćama muzeja. Treba se pobrinuti za dostupnost zbirci javnosti, ali i za odgovorno odlaganje.

---

⁵⁴Laszlo, Želimir; Perčinić Kavur, Biana; Stublić, Helena. „Procjene // Muzej u kriznim situacijama.“ Muzejski dokumentacijski centar, Zagreb, 18. svibnja 2011. Preuzeto s:

http://www.mdc.hr/UserFiles/Image/zastita/2.DIO_Procjene_a.pdf (22.05.2015)

⁵⁵ Slobodna Dalmacija: „Rothkovo platno umrljano bojom u londonskom muzeju.“ Objavljeno 08.10.2012.

Preuzeto s:

<http://www.slobodnadalmacija.hr/Mozaik/tabid/80/articleType/ArticleView/articleId/189913/Default.aspx> (15.02.2014)

⁵⁶ICOM Hrvatska. „Etički kodeks za muzeje.“ Preuzeto s: <http://www.icom-croatia.hr/wp-content/uploads/2011/11/Eticki-kodeks-za-muzeje.pdf> (4.6.2015)

Svaki predmet koji bi muzej želio nabaviti kupnjom, donacijom, zamjenom ili bilo kojim drugim načinom, mora imati dokaz o pravu vlasništva. Muzejska etika se vrti oko prakse koja je puna pitanja i nedoumica. Ako navedemo samo mogućnost poklanjanja predmeta muzeju dolazi do brojnih pitanja. Primjerice, jedan muzej koji ima u svom stalnom postavu etnološku zbirku aboridžinske umjetnosti dobio je ponudu, od lokalnog privatnog sakupljača, da muzeju donira vrijedan predmet koji još nemaju u svojoj kolekciji. Radilo se o predmetu koji se koristio prilikom obreda inicijacije iz dječastva u odraslog muškarca. Taj predmet je jako bitan za kulturu Aboridžina jer je sastavni dio najbitnijeg obreda sazrijevanja i kustos tog muzeja je bio oduševljen ovom donacijom. Zahtjev za donacijom s opisom tog predmeta i opisom zbirke u koju bi se savršeno uklopio poslan je komisiji, čiji su članovi također oduševljeno prihvatili tu donaciju uz uvjet da se prilože dokumenti koji ukazuju na vlasništvo predmeta i legalnu kupovinu. Kolekcionar koji je želio donirati taj predmet muzeju nije imao nikakvu pravovaljanu dokumentaciju, stoga ga muzej nije mogao prihvatiti,⁵⁷ Komisija je pokrenula istragu o podrijetlu, kupovini i prodaji tog predmeta. Naravno da je svaki takav predmet bitan dio razumijevanja kulture i povijesti jednog naroda, ali upravo zato se treba spriječiti ilegalna kupovina i prodaja.

Ukoliko bi muzej prihvatio ovu donaciju dao bi zeleno svjetlo crnom tržištu, što bi bilo i etički i pravno nekorektno. U politici sabiranja muzeja kao i u etičkom kodeksu jasno je istaknuto da: "Muzej ne bi trebao nabavit kupnjom, darovanjem, posudbom, nasljeđivanjem ili razmjenom niti jedan predmet ili primjerak ukoliko nije uvjeren u pravo vlasništva."⁵⁸ Takvo stajalište bi i u praksi trebala slijediti politika sabiranja muzeja. Stoga je komisija na kraju izglasala da se predmet bez legalnog porijekla ne može prihvatiti ni kao poklon muzeju. To je bila jedina moralna i etički ispravna odluka koju su mogli donijeti. Uzimanjem bilo kojeg predmeta bez potrebne dokumentacije, čak iako bi to bila iznimka, a ne pravilo ostavilo bi otvorena vrata raznim manipulacijama.

Muzej također ne bi trebao nabavit predmet koji ga zanima ako bi do njega došao neovlaštenim znanstvenim radom ili neovlaštenim iskapanjem. O kulturnim dobrima u Republici Hrvatskoj se brine i *Zakon o zaštiti i očuvanju kulturnih dobara*, ali naravno i

---

⁵⁷Usp. Gary, Edson. „Museum and Ethics.“ Routledge, London and New York, 1997. str 227.

⁵⁸ ICOM Hrvatska. „Etički kodeks za muzeje.“ Preuzeto s: <http://www.icom-croatia.hr/wp-content/uploads/2011/11/Eticki-kodeks-za-muzeje.pdf> (4.6.2015)

Zakon o muzejima koji kaže: „Prodaja ili zamjena muzejske građe i dokumentacije može se obaviti samo uz prethodno odobrenje Ministarstva kulture po pribavljenom mišljenju Hrvatskoga muzejskog vijeća.“⁵⁹

Veliku pozornost treba obratiti na odnos prema sakralnim ostacima koji su kulturno osjetljiv materijal i treba im se prilaziti s poštovanjem, a posebno treba obratiti pažnju prema: „interesima i vjerovanjima članova zajednice, etničkih ili vjerskih grupa iz kojih predmeti potječu.“⁶⁰

Muzeji trebaju imati dobro razrađenu politiku nabave predmeta u svoje zbirke kao i politiku odlaganja i otpisa i toga se trebaju pridržavati. Samo u iznimnim situacija muzej može dozvoliti nabavu nekog predmeta izvan te politike sabiranja, ako je predmet koji mu je ponuđen darovanjem ili na kupnju od iznimne važnosti za zajednicu ili za muzej. Naravno treba imati na umu i ponuditi prvenstvo možda nekom muzeju kojemu taj predmet više odgovara prema njegovoj politici sakupljanja ili ako je od određenog značaja nekoj instituciji, a ta institucija bi ga rado uzela i brinula se o njemu.

Što se tiče otpisa zbirke ICOM-ov etički kodeks za muzeje kaže da o tome krajnju odluku donosi upravno tijelo. Ako predmet zadovoljava sve uvjete za otpis mora se voditi briga i o tome da se poštuje zakon. Predmet koji odgovara politici za otpis može se ukloniti darovanjem, zamjenom, prodajom, repatrijacijom ili uništenjem. U Republici Hrvatskoj dopuštenje za prodaju ili zamjenu muzej treba dobiti od Hrvatskoga muzejskog vijeća što stoji i u Zakonu o muzejima u članku 10: „Prodaju, darovanje i zamjenu muzejske građe i dokumentacije mogu muzeji i galerije kojima su osnivači ili suosnivači Republika Hrvatska, županije, Grad Zagreb, gradovi i općine te muzeji, galerije i zbirke unutar javnih ustanova obaviti samo uz prethodno odobrenje ministarstva nadležnog za poslove kulture po pribavljenom mišljenju Hrvatskoga muzejskog vijeća.“⁶¹

---

⁵⁹Zakon HR. Pročišćeni tekstovi zakona. „Zakon o muzejima.“ Preuzeto s: <http://www.zakon.hr/z/302/Zakon-o-muzejima>

⁶⁰ICOM Hrvatska. „Etički kodeks za muzeje.“ Preuzeto s: <http://www.icom-croatia.hr/wp-content/uploads/2011/11/Eticki-kodeks-za-muzeje.pdf> (4.6.2015)

⁶¹ Zakon HR. Pročišćeni tekstovi zakona. „Zakon o muzejima.“ Preuzeto s: <http://www.zakon.hr/z/302/Zakon-o-muzejima>

7.3. Treća točka ICOM-a

Treća ICOM-ova točka se odnosi na činjenicu da: "Muzeji čuvaju osnovna svjedočenja o stjecanju i prenošenju znanja."⁶² Obveza svakog muzeja je da što bolje prenese poruku o osnovnom svjedočenju svojih zbirki, da dostojno prenesu znanje koje je stečeno dalje svom korisniku. Zato je bitno imati otvoreni pristup zbirkama u određeno vrijeme i volju i spremnost muzeologa da pruži adekvatna objašnjenja i vodstvo ako je to potrebno kroz izložbu ili zbirku, jer jedan od ciljeva rada muzeologa je prenijeti poruku i znanje krajnjem korisniku.

Tako primjerice: „Od devedesetih godina 20. stoljeća muzej „Staro selo“ počinje suradnju s majstorima prezentatorima tradicijskih obrta, znanja i vještina.“⁶³ Muzej *Staro selo* nalazi se u Kumrovcu i ima u stalnom postavu prikazan život kakav se odvija na kraju 19.st. i početkom 20.st. Muzej je sklopio ugovor s vanjskim suradnicima, majstorima kovačima, lončarije i tkanja tako da se može i vidjeti na koji način su ta zanimanja doprinosila u tadašnjoj zajednici.

Postoji još puno zanimljivih primjera koji ukazuju da je znanje i njegovo prenošenje postalo bitan dio otvorenosti muzeja prema korisniku i društvu. Tako Goranka Kovačić u svom članku o otvorenosti muzeja ukazuje da: "Edukacijski program Art talks pozitivan je primjer iz nove minhenske pinakoteke u kojem se širokoj publici pristupa s idejom vodiljom obrazovanje za sve."⁶⁴ U minhenskoj pinakoteci su napravili jednu jako zanimljivu stvar, kao imperativ muzejskog posjeta su naglasili dijalog, gdje stručnjaci ulaze u otvoren razgovor s posjetiteljima općenito o umjetnosti ili o trenutnoj izložbi. Na taj način se smanjuje jaz između umjetnika, znanstvenika i običnog posjetitelja. Takav odnos posjetitelj-umjetnik budi emocije i kod posjetitelja, a vjerojatno i kod stručnjaka koji imaju priliku zainteresirati korisnika za umjetnost, a i prenijeti svoje znanje.

---

⁶² ICOM Hrvatska. „Etički kodeks za muzeje.“ Preuzeto s: <http://www.icom-croatia.hr/wp-content/uploads/2011/11/Eticki-kodeks-za-muzeje.pdf> (4.6.2015)

⁶³ Kušenić, Tihana. Centar za tradicijske obrte, znanja i vještine. Preuzeto s: <http://www.kumrovec.hr/centar-za-tradicijske-obrte-znanja-i-vjestine/> (09.03.2016)

⁶⁴ Kovačić, Goranka. „O otvorenosti muzeja.“ Institut za povijest umjetnosti. Preuzeto s: <http://www.ipu.hr/uploads/documents/494.pdf> (12.06.2014)

7.4. Četvrta točka ICOM-a

Četvrta točka kaže: „Muzeji pružaju mogućnosti za poštivanje, razumijevanje i upravljanje prirodnom i kulturnom baštinom.“⁶⁵ Muzeji imaju obvezu putem svojih zbirki i putem svoje djelatnosti razvijati obrazovnu ulogu i privlačiti posjetitelje, užu i širu publiku, a ne se zatvoriti u jedan koncept za sva vremena. Trebaju biti otvoreni prema javnosti, što znači da se u svom djelovanju trebaju obraćati svim dobnim i etničkim skupinama, ne diskriminirajući nego prihvaćajući nove ideje i načine komuniciranja s korisnicima. Sve publikacije koje muzeji objavljuju trebaju biti točne i precizne, a svaki podatak treba biti utemeljen na istinitim činjenicama i precizan. Publikacije bi trebale biti zanimljive i privlačne, prilagođene ciljanoj skupini, kako u tekstu koji čitamo, a tako naravno i u slici. Stoga vrijedi spomenuti knjigu: "Avantura u muzejima - vodič kroz najzanimljivije hrvatske muzeje."⁶⁶ koja je na zanimljiv, možemo reći avanturistički način prikaz kako privući mlade, a i starije generacije u muzeje.

7.5. Peta točka ICOM-a

Peta točka: „Muzeji posjeduju resurse koji pružaju mogućnosti drugim javnim službama i uslugama.“⁶⁷ Muzeji imaju svoje specifične specijalnosti i resurse koje mogu ponuditi kao uslugu drugima. Tako recimo mogu napraviti procjenu autentičnosti ili procjenu vrijednosti, ali samo na službeni zahtjev. Tu treba biti jako oprezan, pogotovo ako muzej primijeti da je neki od tih predmeta ilegalno nabavljen. Tada je dužan obavijestiti vlasti. Ako bi stručnjak koji radi u muzeju imao osobnu korist od identifikacije ili procjene predmeta onda treba napraviti neovisnu procjenu.⁶⁸

Kada govorimo o prihodu od uklonjenih predmeta ili zbirki treba osigurati da taj novac bude utrošen samo za kupnju novih predmeta ili za potrebe zbirke. „Novac ili naknada,

---

⁶⁵ICOM Hrvatska. „Etički kodeks za muzeje.“ Preuzeto s: <http://www.icom-croatia.hr/wp-content/uploads/2011/11/Eticki-kodeks-za-muzeje.pdf> (4.6.2015)

⁶⁶Jurić Pranjić, Irena, Bračun Filipović Jelena. „Vodič kroz najzanimljivije hrvatske muzeje.“ Školska knjiga d.d. 2012. Preuzeto s: <https://www.vbz.hr/knjiga/jukic-pranjic-irena-avantura-u-muzejima-vodic-kroz-najzanimljivije-hrvatske-muzeje> (12.06.2014)

⁶⁷ICOM Hrvatska. „Etički kodeks za muzeje.“ Preuzeto s: <http://www.icom-croatia.hr/wp-content/uploads/2011/11/Eticki-kodeks-za-muzeje.pdf> (4.6.2015)

⁶⁸Usp. Ibid

dobiveni od otpisanih i uklonjenih predmeta i primjeraka iz muzejskih zbirki, trebali bi se koristiti isključivo u korist zbirki, prije svega za nabavu novih predmeta.“⁶⁹

7.6. Šesta točka ICOM-a

Šesta točka kaže:“ Muzeji blisko surađuju sa zajednicama iz kojih njihove zbirke potječu i s onima kojima služe.“⁷⁰ Ovdje ne treba notu staviti samo na materijalno vlasništvo, tu je puno toga više sadržano, srodnost s nacionalnim, etičkim, političkim ili pak vjerskim identitetom. Tu se pogotovo ne smije zanemariti komunikacija sa zajednicom, muzej treba saznati njena iščekivanja i potrebe i poticati ih na kontinuiranu komunikaciju. Zajednicu bi trebalo uključiti i u donošenje odluka, jer na taj način zajednica lakše prihvati ideju da joj pripada ostavština kojom upravlja muzej na dobrobit ljudi i zajednice. Što više muzeji potiču komunikaciju sa zajednicom to bolje zajednica shvaća što muzej jest i na kojem principu temelji svoje postojanje. Što se tiče podrijetla zbirki korisnici trebaju biti upoznati sa zbirkama koje označuju njihov identitet i povijest i trebaju sudjelovati u radu s tim zbirkama te tako jačati svoj identitet kroz povijest. Kroz suradnju bi trebalo unaprijediti razmjenu znanja, ali i odnos prema drugim društvima s istim ciljem i podrijetlom u zemlji i izvan nje. Pogotovo treba potaknuti pitanje povratka kulturnih dobara onima kojima pripadaju po podrijetlu. Tako recimo Hrvatska potražuje svoja kulturna dobra koja su opljačkana za vrijeme Domovinskog rata: „Potpisivanjem Protokola o povratu kulturnih dobara iz Srbije u Hrvatsku dovršava se dugogodišnji rad na povratu kulturnih dobara otuđenih u vrijeme Domovinskog rata, a ujedno se zaključuje i jedno od otvorenih pitanja između dviju zemalja.“⁷¹ Još jedan primjer koji je značajno spomenuti je jedna od najvećih pljački koja se dogodila pri završetku Drugog svjetskog rata kada su Nijemci sustavno pljačkali nacionalna blaga zemalja koje su osvojili. Tada je osnovan jedan Saveznički odred koji je imao zadatak tražiti to blago i vraćati ga u zemlju podrijetla.

Bitan korak zaštite umjetnina od strane ICOM-a je bio 2015. godine kada su objavili: “ŽURNU crvenu listu” ugroženih kulturnih predmeta i dobara u Iraku kojima prijete uništenje, krađa, pljačka, preprodaja i nezakonita trgovina objavilo je u ponedjeljak u Parizu

---

⁶⁹ Ibid

⁷⁰ Ibid

⁷¹ Središnji državni portal. Republika Hrvatska, Ministarstvo kulture. “Povrat kulturnih dobara.” Preuzeto s: <http://www.min-kulture.hr/default.aspx?id=9899> (15.08.2016)

Međunarodno muzejsko vijeće (ICOM). Potječu iz razdoblja od drevne Mezopotamije (10.000 prije Krista) sve do Osmanskog i Mamelučkog Carstva.“⁷² ICOM surađuje s Interpolom i sa Svjetskom carinskom organizacijom i zajednički pokušavaju zaštititi umjetnine na način da je ICOM još 2000. godine objavio crvenu listu koja je zapravo popis umjetnina kojima prijeti uništavanje i koja bi trebala pomoći stručnjacima i policiji.⁷³ Javnom objavom umjetnina na ICOM-ovim službenim stranicama kojima prijeti uništavanje, devastacija ili nezakonita preprodaja se želi između ostalog i alarmirati javnost da postoji potreba zaštite kulturne baštine te podići razinu svijesti kod svih ljudi u svijetu o važnosti očuvanja umjetnosti i povijesti.

7.7. Sedma točka ICOM-a

Sedma točka nam govori da: „Muzeji djeluju u skladu sa zakonom“⁷⁴ Muzeji kao misao vodilju kroz svoje djelovanje imaju Etički kodeks u kojem je jasno objašnjeno koji su etički standardi muzejske struke, pri tome za svaku nedoumicu imaju pomoć ICOM-a kojemu se mogu obratiti ako imaju neki kompleksni slučaj. Međutim svaki muzej s obzirom na to u kojoj državi živi prvenstveno mora poštovati zakone koji se u njoj nalaze, zakon je uvijek iznad kodeksa. Pošto su zakoni često puta šturi i ne dotiču se kompleksnosti etičke prakse postoji kodeks koji opširnije ulazi u problematiku struke, stoga se treba služiti i jednim i drugim. Zakoni u Republici Hrvatskoj koji se direktno odnose na muzeje su *Zakon o muzejima i Konvencija o međunarodnim izlozbama*. Muzejski stručnjaci koji profesionalno rade svoj posao trebaju također biti upoznati i sa *Zakonom o kulturnim vijećima* i *Zakonom o zaštiti i očuvanju kulturnih dobara*.

---

⁷² Hina. „Međunarodno muzejsko vijeće objavilo crvenu listu ugroženih iračkih spomenika.“ Objavljeno 1.6.2015. Preuzeto s: <http://www.index.hr/vijesti/clanak/međunarodno-muzejsko-vijece-objavilo-crvenu-listu-ugrozenih-irackih-spomenika/823275.aspx> (15.4.2016)

⁷³Usp. Ibid

⁷⁴ICOM Hrvatska. „Etički kodeks za muzeje.“ Preuzeto s: <http://www.icom-croatia.hr/wp-content/uploads/2011/11/Eticki-kodeks-za-muzeje.pdf> (4.6.2015)

7.8. Osmi točka ICOM-a

Osmi točka nam govori: „Muzeji rade na stručan način.“⁷⁵ Kao što je do sada već spomenuto muzeji trebaju prihvaćati postojeće zakone i standarde koji su propisani etičkim kodeksom. Prihvatanjem kodeksa i naravno poštivosti u radu muzeji i muzejski djelatnici čuvaju dostojanstvo i čast svoje profesije. Međutim ponekada se dogodi da netko izađe iz okvira primjerenog djelovanja, tako se u jednom novinskom članku optužuje kustos protiv kojeg je kaznenu prijavu podnijelo Ministarstvo unutrašnjih poslova Srbije. „Taj kustos je bio poznat kao muzejski savjetnik, a bio je i poznat kustos Narodnog muzeja u Beogradu. Naime optužen je da je vršio procjenu i autentičnost za umjetničke slike koje su bile falsifikati.“⁷⁶ Kada se otkriju takve prevare to općenito baca sumnju na struku i tako struka gubi na ugledu, jer su povod rađanju predrasuda o svim zaposlenicima unutar muzejske struke.

Kao pozitivan primjer brige za baštinu u kojem se sami djelatnici brinu za muzej je naravno primjer *Zemaljskog muzeja* u Sarajevu koji je zatvoren 2012. godine, zaposlenici ne primaju plaću, međutim ipak se volonterski brinu za predmete i za svoje zbirke jer im moral ne dopušta ostaviti ih na milost vremenu i nebrizi. Zaposlenici muzeja su vezani moralno i etički uz svoje zbirke i uz baštinu koju treba sačuvati, međutim nedopustivo je sa strane države da je uopće došlo do ovakvog problema u kojemu se ne rješava pravni status muzeja i samim time se šteti očuvanju kulturne i povijesne baštine. Zemaljski muzej je: „Najstariji bosanski muzej osnovan za Austrougarske uprave 1888. godine zatvoren je jer mu u okviru sadašnjeg političkog uređenja države nije riješen ni pravni status ni redovito financiranje.“⁷⁷

Kada se osvrnemo na osmu točku susrećemo i druge pomalo osjetljivije probleme kod pitanja kao što su, treba li neki muzej dopustiti da se izlaže predmet ili predmeti kojima je krajnji cilj samopromocija? Upravo protiv takvog projekta digli su glas autori otvorenog pisma koji su se protivili izlaganju FIFA-inog pokala u Muzeju suvremene umjetnosti u Zagrebu kojemu je sponzor Coca-Cola.: „Ovakve akcije koje kontekst muzeja koriste za

---

⁷⁵ICOM Hrvatska. „Etički kodeks za muzeje.“ Preuzeto s: <http://www.icom-croatia.hr/wp-content/uploads/2011/11/Eticki-kodeks-za-muzeje.pdf> (4.6.2015)

⁷⁶Usp: Press, online media. „Kusovac osumnjičen za prevaru.“ Objavljeno 27.11.2008. Preuzeto s: <http://www.pressonline.rs/zabava/dzet-set/52162/kusovac-osumnjicen-za-prevaru.html> (14.4.2014)

⁷⁷Škarić, Ksenija. Međunarodni institut za restauriranje povijesnih i umjetničkih djela. Hrvatska grupa. „Jadna struka koja Bosne nema. Objavljeno 17.06.2014. Preuzeto s: <http://www.iic-hrvatskagrupa.hr/bosna.html> (16.02.2015)

vlastitu promociju, za komercijalizaciju i za klijentelistički odnos prema našem kontekstu kulture i umjetnosti su neprihvatljive. Koliko god one mogu imati takozvane komercijalne koristi, one zapravo imaju dugoročno velike štete za našu publiku, a za nas u tom smislu što nam uništava ugled.“⁷⁸

Muzeolozi bi trebali iskoristiti svaku priliku da upoznaju javnost s radom muzeja, s tim koji su mu ciljevi i svrha te koja su nastojanja struke za dalji rad. O promoviranju struke i kvalitetnijem radu govorilo se 2010. godine na 22. Generalnoj konferenciji i 25. Generalnoj skupštini ICOM-a u Shanghaiu: „Strategija ICOM-a je da se u narednom periodu ojača uloga ove organizacije kao servisnog agenta u cilju promoviranja međunarodne i interkulturalne razmjene, odnosno jačanja muzejske struke na širem globalnom nivou.“⁷⁹

Muzejski stručnjaci u svom svakidašnjem poslu trebaju slijediti proceduru i politiku ustanove i odnositi se prema kolegama i ustanovi u kojoj rade s lojalnošću, razumijevanjem i podrškom. Podatci koji se tiču muzejskog osiguranja moraju ostati povjerljivi, kao i neki drugi podatci koji isto to zahtijevaju. Primjerice neki privatni podatci koji bi mogli narušiti ugled donatora neke zbirke ili ugled umjetnika, muzejski stručnjaci ne smiju iznositi na vidjelo nego ih trebaju držati u tajnosti.

Svaki muzejski djelatnik treba graditi profesionalne odnose s drugima i biti spreman na konzultacije te daljnju izobrazbu i prihvaćanje napretka i novih ideja koje idu s kolotečinom vremena. Radeći u muzeju koji je otvoren prema javnosti i ima puno suradnika lako je zapasti u zamku sukoba interesa, ali u svakom trenutku muzejski profesionalac treba znati da su interesi muzeja na prvom mjestu, a tek onda privatni interesi. Ipak ICOM je dao osnovne smjernice ponašanja da bi se ti problemi izbjegli. Tako je na primjer u kodeksu spomenuto da je uzimanje poklona ili kakvih usluga u privatnu korist nedopustivo. Ako se netko i nađe u takvoj situaciji i ako protokol iziskuje poklone ili usluge, moguće ih je

---

⁷⁸Zebić, Enis. Radio slobodna Evropa. “FIFA-in trofej u zagrebačkom muzeju: estradizacija kulture?” Objavljeno 21.02.2014. Preuzeto s: <http://www.slobodnaevropa.org/content/fifn-trofej-u-zagrebackom-muzeju-estradizacija-kulture/25272724.html> (16.2.2015.)

⁷⁹ICOM BiH. “22. Generalna konferencija i 25. generalna skupština ICOM-a u Šangaju.” preuzeto s: <http://www.icombih.org/site/22.-generalna-konferencija-i-25.-generalna-skupstina-icom-a-u-sangaju,34.html> (12.04.2015.)

prihvatiti samo u ime ustanove i ako upravno tijelo to odobrava.⁸⁰ Međutim i tada treba biti oprezan jer ponekada jedna usluga iziskuje protuuslugu.

Kada govorimo o profesionalnom odnosu potrebno je istaknuti i suradnju među muzejima drugih država. Tako možemo spomenuti pozitivan primjer suradnje dvaju muzeja prilikom vraćanja predmeta u zemlju porijekla bez traženja bilo kakve usluge. Radi se o vraćanju dviju umjetnina u Grčku: „... u Arheološkom muzeju objavili sporazum o preuzimanju dviju umjetnina, posljednjih od četiri koje Muzej J. Paula Gettyja u Los Angelesu vraća Grčkoj. Prije su Muzeju Akropole, koji se upravo dovršava, vraćeni dijelovi Partenona i Erehtejona. Umjetnine su vraćene bez ikakvog plaćanja, protuusluge, pa čak i bez sudske prijetnje. U Americi su svjesni da ta blaga pripadaju zemlji u kojoj su nastala – Grčkoj.“⁸¹ Ovo je primjer dobre suradnje među muzejima, ali i među zemljama, gdje su potisnuli osobne interese i gledali na sveopće dobro i pravdu. Ovakva situacija vraćanja kulturnih blaga u zemlju u koju pripada bez ikakve protuusluge trebala bi biti opće prihvaćena i normalna stvar, što na žalost nije uvijek pravilo.

Ako muzej dobije u svoj posjed predmet za koji se zna da je uvezen ili na neki drugi način donesen u zemlju, te narušava principe koje je donio UNESCO o kulturnim dobrima, a zemlja kojoj predmet pripada traži da joj se predmet vrati jer je dio kulturne baštine, muzej bi trebao poduzeti legalne korake u dogovoru oko vraćanja predmeta njegovoj domovini.⁸²

U slučaju potraživanja predmeta u zemlju podrijetla muzej bi trebao biti spreman na otvorenu komunikaciju. Mogućnost razvoja suradnje između dvije zemlje i njihovih muzeja bi trebala pomoći muzeju i zemlji porijekla predmeta koja potražuje izgubljen, značajan dio svoje kulturne baštine da na što kulturniji način riješe problem te da tako ojačaju komunikaciju i suradnju.

---

⁸⁰ Usp. ICOM Hrvatska. „Etički kodeks za muzeje.“ Preuzeto s: <http://www.icom-croatia.hr/wp-content/uploads/2011/11/Eticki-kodeks-za-muzeje.pdf> (4.6.2015)

⁸¹ Večernji list. Starine: „U lipnju se u Ateni otvara Muzej Akropole.“ Objavljeno 12.05.2007. Preuzeto s: <http://www.vecernji.hr/zanimljivosti/starine-u-lipnju-se-u-ateni-otvara-muzej-akropole-831105> (12.02.2015)

⁸² Usp. UNESCO. Preuzeto s: http://portal.unesco.org/en/ev.phpURL_ID=13039&URL_DO=DO_TOPIC&URL_SECTION=201.html (12.02.2015)

Svi muzeji bi trebali poštivati uvjete konvencije za zaštitu kulturnih dobara od oružanih sukoba i sukladno s etikom muzej bi se trebao suzdržati od kupovine predmeta s okupiranih teritorija,⁸³ jer su uglavnom ti predmeti ilegalno izvezeni i na nezakonit način pribavljeni. „Osobita se pažnja mora posvećivat razradi politike zaštite zbirke za vrijeme oružanog sukoba i drugih nesreća, prirodnih ili izazvanih ljudskim faktorom.“⁸⁴ Jedna od kulturnih katastrofa dogodila se u Iraku kada su: „Džihadisti Islamske države opljačkali pa buldožerima porušili drevni asirski grad Nimrud na sjeveru Iraka, vrijedno arheološko nalazište, izvijestili su u petak pripadnici lokalnih plemena i iračka vlada.“⁸⁵ Žalosno je što se to dogodilo 2015. godine, u vrijeme u koje nitko ne bi mogao predvidjeti takvo razaranje radi vjerske opredijeljenosti ili bolje rečeno fanatizma koji djeluje bez razuma i ne poštujući kulturu niti bilo kakve vrijednosti. „Drevni asirski grad Nimrud na rijeci Tigris, 30 km jugoistočno od Mosula, u Bibliji poznat kao Kalah i sagrađen za vladavine asirskog kralja Šalmanesera (1274.-1245. prije Krista), bio je svojedobno prijestolnica novog asirskog carstva, tada najmoćnije države na svijetu.“⁸⁶ UN-ova agencija za obrazovanje, znanost i kulturu (UNESCO) ovaj čin je osudila i nazvala ga „ratnim zločinom“, što svakako i jest.⁸⁷

---

⁸³ Ministarstvo kulture. „Konvencija za zaštitu kulturnih dobara.“ Preuzeto s: <http://narodne-novine.nn.hr/clanci/međunarodni/327829.html> (12.02.2015)

⁸⁴ ICOM Hrvatska. „Etički kodeks za muzeje.“ Preuzeto s: <http://www.icom-croatia.hr/wp-content/uploads/2011/11/Eticki-kodeks-za-muzeje.pdf> (4.6.2015)

⁸⁵ Hina. „Novi kulturocid: Džihadisti buldožerima porušili grad Nimrud.“ Objavljeno 6.3.2015. Preuzeto s: <http://www.index.hr/vijesti/clanak/novi-kulturocid-dzihadisti-buldozerima-porusili-povijesni-grad-nimrud/805517.aspx> (22.09.2015.)

⁸⁶ Ibidi

⁸⁷ Usp. Ibidi

8. MUSEUMS ASSOCIATION - ETIČKI KODEKS ZA MUZEJE

8.1. Etički kodeks za muzeje

Museum Association⁸⁸ je 2008. godine objavila Etički kodeks za muzeje za sve koji rade u muzejima u Ujedinjenom Kraljevstvu s namjerom da uskladi zajedničke principe po kojima će se muzejski zaposlenici ravnati i tako uspostavi jednake stručne kriterije i etičke principe.⁸⁹ Na samom početku ovog kodeksa može se zapaziti zanimljiv natpis na prvoj stranici ispod naslova koji kaže ovako: „Etički principi za sve koji rade ili upravljaju muzejima u Ujedinjenom Kraljevstvu.“⁹⁰ Vrlo jasno i jednostavno se već na početku napominje da se u ovom kodeksu mogu naći etički principi za sve muzejske djelatnike bez obzira na kojem su radnom mjestu, a samim tim se implicira i to da bi trebali poznavati njegov sadržaj i prema njemu se rukovoditi.

Ranije u tekstu je već spomenuto da je razvoj muzejske profesije jako napredovao u zemljama koje su članice ICOM-a, ali i drugi su uspješni u svom radu i imaju jako dobre rezultate. Na razvoj struke uvelike je utjecala međusobna komunikacija i razmjena znanja među profesionalcima i među raznim udruženjima unutar zemalja, a isto tako i komunikacija na međunarodnoj razini. Tako je i MA (Museum Association) objavio kodeks za muzeje koji je jako zanimljiv i poučan. Kodeks je prihvaćen 2001. godine, a stupio je na snagu 2002. godine. Ovo izdanje kodeksa je 2007. godine objavila MA, a odobrila ga je Museums Association Ethics Committee. Ovaj kodeks podržava pisane standarde za otpis (2007) i standarde za nabavu (2004).⁹¹

Etički kodeks je napisan da bi pomogao muzejskim profesionalcima u rješavanju svakodnevnih problema i dilema u vezi struke i njihovog rada u muzejima i muzejskim udruženjima. Profesionalno ponašanje muzejskih radnika bi trebalo svoj maksimum dostići na razini muzejske profesije i to u skladu s etičkim principima. To ne znači da svaki individualni

---

⁸⁸ Museum Association – MA ili Udruženje muzeja, osnovano u Ujedinjenom Kraljevstvu.

⁸⁹ MA-Museums Association. „Code of Ethics for Museums.“ U slobodnom prijevodu preuzeto s: <http://www.museumsassociation.org/ethics/code-of-ethics> (28.8.2015)

⁹⁰Ibidi

⁹¹Usp. Ibidi

čin mora biti savršeno zamišljen i sproveden, nego da etika pruža smjernice, odnosno ona bi trebala biti vodič u djelovanju i radu u muzeju te bi trebala biti pomoć u kompliciranim situacijama u kojima se ponekada muzejski djelatnici nađu.

Etički kodeks se odnosi na osobno i na grupno, odnosno zajedničko djelovanje prilikom rješavanja muzejskih problema i nedoumica. Problem se uglavnom pojavi kod primjenjivanja etičkih normi, pogotovo kod osobnog djelovanja i donošenja odluka koje su važne za muzej. Svaka delikatna situacija zahtjeva osobno zaključivanje i prema tome i djelovanje koje bi svakako trebalo biti bez predrasuda i isključujući vlastite ambicije, što se može nazvati altruističko ponašanje u profesiji, koje je jako teško dostići, ali svakako mu treba težiti.

Što se tiče međusobnih odnosa kako u javnosti tako i u privatnom životu odnosi među muzejskim profesionalcima trebaju biti uljudni prije svega, bez obzira na različitost mišljenja. Osim tog općeg pravila ne smiju postojati odnosi među osobljem koji mogu imati pogubne rezultate za muzej ili mogu naštetiti samoj profesiji.⁹² Članovi muzejske profesije imaju dužnost podijeliti svoje znanje i iskustvo sa svojim kolegama i s drugim znanstvenicima i studentima s relevantnog područja. Trebaju pokazati zahvalnost prema onima koji su njima prenijeli svoje znanje i gajiti razumijevanje prema onima koji će učiti od njih. Svoje znanje trebaju predstaviti i prenijeti bez razmišljanja o osobnoj dobiti ili napretku ili pak bojazni od toga da njihovo iskustvo neće biti od koristi drugima.

Od velike važnosti je poučavanje i obuka osoblja za specijalizirane djelatnosti koje su bitan dio razvoja profesije. Ako u muzeju postoji netko tko može prenijeti takvo znanje njegova dužnost je obučiti svoje kolege i nesebično proslijediti informacije dalje. Članovi muzeja koji su mentori pripravnicima, mlađem osoblju, vježbenicima, studenima i asistentima obvezni su po dužnosti ali i moralno proći kroz formalni i neformalni dio profesionalnog obrazovanja.⁹³ Osoba koja ima duži radni vijek ima veće iskustvo i praktično znanje te može u tom smislu pružiti puno onima koji nemaju iskustva. Pripravnik može puno naučiti i o samom poštivanju i komunikaciji koja treba postojati među članovima osoblja. Svi članovi profesije stvaraju odnose s mnogim ljudima na radnom mjestu i izvan njega jer je to dio

---

⁹² Usp. Gary, Edson. „Museum and Ethics.“ Routledge, London and New York, 1997., : str 227

⁹³ Usp. Ibidi

njihovog rad i dužnosti. Stoga se od njih i očekuje da gaje dobre odnose uljudnošću i otvorenosti prema komunikaciji i prihvaćanju dijaloga odnosno drugog mišljenja. Usluge koje muzeja pruža trebaju predstavljati kao profesionalne i to s visokim standardima.

Ove karakteristike se odnose na ljudske vrline i odgovaraju principima ponašanja. Vrlina je moralna karakteristika koja izražava dobrotu i odlike ljudskog djelovanja.

„*Vrline* su dobre karakterne osobine, a mane *loše*.“⁹⁴ Problemi u poslu često se ponavljaju i dio su svakodnevice i to je jedan od razloga zašto su potrebne smjernice koje će pomoći u radu i navesti na pozitivno rješenje. Često su to smjernice pomoću kojih se mogu izbjeći moguće zamke, ali i pružiti sigurnu ruku u vodstvu zbirke, postava, izložbe ili cijele ustanove. Muzejsko osoblje je dužno voditi se ovim smjernicama jer su one: „zajedničke vrijednosti i standardi ponašanja.“⁹⁵ Teško je uvijek razaznati što bi trebalo u kojoj situaciji napraviti, odnosno što je dobro, pošteno i moralno opravdano i koja je korist za instituciju i za struku u tom trenutku. Zato se uvijek treba voditi za većim dobrom i misliti prvenstveno na dobrobit zajednice i javnosti. Ako je neka situacija diskutabilna prvenstveno se treba osloniti na ono što piše u zakonu jer je on uvijek iznad kodeksa i sve se mora po njemu ravnati, a za detalje koji u zakonu nisu protumačeni treba slijediti pravila kodeksa i ostalih dokumenata u muzeju. Kodeks je puno opširniji od zakona i trebaju ga prihvatiti svi djelatnici i oni s kojima muzej surađuje. Kodeks je napisan tako da ga mogu primijeniti svi muzeji i da ga mogu prihvatiti pojedinci i ustanove s kojima muzej radi. I MA i ICOM nude svojim muzejima besplatno savjetovanje o pojedinim stvarima te pružaju dodatno obrazovanje kroz seminare

8.2. Smjernice unutar MA Etičkog kodeksa

Samom kodeksu predstoji deset smjernica u kojima se primjećuje da je imperativ stavljen na društvo, a ne na muzeje. U njima stoji: “Društvo od muzeja može očekivati da:

---

⁹⁴Berčić, Boran. Filozofska istraživanja. Studije. „Etika vrlina“. Preuzeto s: <http://www.google.hr/url?sa=t&rct=j&q=&esrc=s&source=web&cd=2&ved=0CCAQFjABahUKEwjD0tvnHAhVMVywKHQNDJg&url=http%3A%2F%2Fhrcaak.srce.hr%2Ffile%2F36503&usg=AFQjCNHoGcxzPYave3Jm-P36IlqV4vI4Ig> (1.9.2016)

⁹⁵ MA-Museums Association. „Code of Ethics for Museums.“ U slobodnom prijevodu preuzeto s: <http://www.museumsassociation.org/ethics/code-of-ethics> (28.8.2015)

- 1 - posjeduje zbirke na povjerenje i u ime društva
- 2 - je usredotočen na javnu službu
- 3 - potiče ljude da istražuju zbirke zbog inspiracije, znanja i zabave
- 4 – se savjetuju i uključuju zajednice, korisnike i pristalice
- 5 - nabavljaju predmete pošteno i odgovorno
- 6 - osiguravaju dugoročni javni interes za zbirke
- 7 - prepoznaju interes ljudi koji su napravili, koristili, posjedovali, sabirali ili poklonili predmete za zbirku
- 8 - podupiru zaštitu prirodnog i ljudskog staništa
- 9 - istražuju, dijele i interpretiraju informacije koje se odnose na zbirke, odražavaju različite poglede
- 10 - preispituju učinkovitost za inovacije i poboljšanje⁹⁶

Ovih deset točaka se ukratko nalazi u definiciji muzeja: „Muzeji omogućuju korisniku da istražuje zbirke zbog inspiracije, znanja i užitka. Oni su institucije koje sabiru, čuvaju i izlažu predmete i uzorke, koje čuvaju na povjerenje i u ime društva.“⁹⁷

---

⁹⁶Ibidi

⁹⁷ MA-Museums Association. „Code of Ethics for Museums.“ U slobodnom prijevodu preuzeto s: <http://www.museumsassociation.org/ethics/code-of-ethics> (28.8.2015)

9. USPOREDBA ETIČKOG KODEKSA ZA MUZEJE ICOM I MA

9.1. Etički Kodeks koji je objavila MA

Na samom početku prvenstveno ćemo se osvrnuti na etički kodeksa koji je objavila MA, a odmah zatim ćemo ga usporediti s ICOM-ovim etičkim kodeksom. Prva točka Etičkog kodeksa koji je objavila MA daje do znanja da društvo može očekivati od muzeja da se brine o zbirkama u ime društva koje su im dane na povjerenje.⁹⁸ Muzej treba opravdati to povjerenje koje mu je dano od strane javnosti. Zaposlenici muzeja često imaju prvi doticaj s organizacijom institucije tek kada se zaposle u njoj. S druge strane muzej ima svoj identitet koji uključuje standarde, vrijednosti, norme i filozofiju koja pokazuje kako institucija radi. Može se desiti da osobne vrijednosti djelatnika muzeja samo djelomično uključuju očekivanja muzeja. Tada postaje etički izazov pronaći zajedničko tlo za maksimalno korištenje vrijednosti koje nudi pojedinac i onoga što traži muzej. Edukacija i vježbe su uobičajene metode kojima se uči etičkim vrijednostima. Jasan i razumljiv jezik, smislene i razumne smjernice važan su proces u razumijevanju muzejske etike.

Ono što svaka kulturna organizacija očekuje od svojih zaposlenika je socijalizacija, odnosno gradnja dobrih odnosa. Svakog treba pripremiti za posao koji će raditi, upoznati ga s etičkim standardima koji vrijede u toj organizaciji i s ljudima s kojima će usko surađivati. Kao pripremu za ulazak u muzejsku profesiju može se napraviti obuka na radnom mjestu, neformalne upute ili kombinacija jednog i drugog. Etika je sastavni dio obrazovanja tako da su studentima ipak neka pravila poznata i prije zaposlenja. Ona je zapravo ukorijenjena u cijelu strukturu obrazovanja i to tako da je uglavnom njezin sastavni dio mada često i nije u prvom planu. Tako se primjerice u svakom učenju i debatiranju o konkretnom slučaju, u učenju o strukturi organizacije i znanja prožima naravno i etika. Oni koji već rade u profesiji trebaju se stalno dalje obrazovati uz seminare i tečajeve kako bi ostali u okvirima onoga što institucija i zajednica očekuju, a naravno i zbog osobnog rasta.

---

⁹⁸ Usp. Ibidi

9.2. MA Profesionalni Etički kodeks i njegova usporedba s ICOM-ovim

9.2.1. Prva točka

Svi se unutar profesije stalno susreću s izazovima balansiranja osobnih težnji s dinamikom rada unutar muzeja, kojoj je glavni cilj briga za javno dobro i interes društva. Dosada smo vidjeli da se poboljšanje obrazovanja i etičkih stavova unutar muzeja može postići raznim načinima, kao što su primjerice posjećivanje profesionalnih susreta, objavljivanje publikacija, razne vježbe i praksa. Iz djelovanja profesije je proizašao i etički kodeks, a poštivati i promicati ga trebaju svi članovi kao temelj odnosa unutar struke.⁹⁹

Muzejski radnici bi trebali izbjegavati ponašanje koje ističe njih kao osobu, a ne muzej, jer takvo ponašanje nije u interesu muzeja već privatne osobe, a to se kosi s politikom etike. Pogotovo treba izbjegavati manipulaciju i kontrolu zbirke od samo jednog zaposlenika.

9.2.2. Druga točka

U drugoj točki se napominje da društvo od muzeja može očekivati da se muzej fokusira na javni servis, što u konačnici znači da muzej pripada svima, a povećava kvalitetu života edukacijom i svojim kulturnim radom. Također se napominje da zaposlenici ne bi trebali kupovati ili sabirati predmete koji bi bili u sukobu interesa s vlastitim muzejom. Vrlo slično možemo pronaći u ICOM-ovom kodeksu, a odnosi se na muzejske stručnjake: „U slučaju bilo kakvog sukoba interesa između pojedinca i muzeja, interesi muzeja trebaju prevladati.“¹⁰⁰

Svaka zbirka treba imati potrebnu, temeljito evidentiranu dokumentaciju. Također i svaka nabava ili bilo kakva promjena kod predmeta mora biti uredno dokumentirana. U statutu mora jasno stajati koja je politika muzeja i koje mu je poslanje te se nabava, prodaja ili

---

⁹⁹ Usp. GARY, Edson. „Museum and Ethics.“ Routledge, London and New York, 1997.,:str 228

¹⁰⁰ICOM Hrvatska. „Etički kodeks za muzeje.“ Preuzeto s: <http://www.icom-croatia.hr/wp-content/uploads/2011/11/Eticki-kodeks-za-muzeje.pdf> (4.6.2015)

zamjena mora odvijati u skladu s tim. Također i ICOM u svom prvom načelu navodi bitnost razvijenosti politike unutar muzeja kroz osnivački akt, statut i izjavu o poslanju i ciljevima.¹⁰¹

Nadalje MA u svom kodeksu navodi kako nije dobro da zaposlenici koriste muzej za osobnu promociju ili zaradu jer to narušava ugled muzeja. Također se osvrće i na pitanje darova koje muzej kao institucija može primiti ako se upravno tijelo složi s tim, dok pojedinac koji je zaposlen u muzeju ne bi trebao primiti nikakav poklon. Treba raditi na tome da se izbjegnu darovi i usluge koji za sobom potražuju promoviranje ili trgovinu s pojedinom osobom ili institucijom. Međutim bitno je spomenuti da sponzorstva ne spadaju u tu grupu te da imamo lijepih primjera suradnje muzeja i banaka. Tako je recimo na Međunarodni dan muzeja predstavljen projekt koji je financiran od strane Zagrebačke banke, a koji će omogućiti slijepim i slabovidnim osobama da posjete Muzej grada Zagreba. „U povodu Međunarodnog dana bijelog štapa, Muzej Grada Zagreba predstaviti će u četvrtak, 13. listopada u 13:00 sati jedinstven projekt – Vodič za slijepe osobe, koji će omogućiti otvaranje vrata Muzeja slijepim i slabovidnim osobama autorice Vesne Leiner. Vodič, prvi ove vrste u Hrvatskoj.“¹⁰² Muzej treba omogućiti koliko god to uvjeti dopuštaju lagani pristup osoba s invaliditetom pri ulasku i slobodnom kretanju zgradom ali i sadržaju koje muzej nudi javnosti.

Minimalni standardi koji se odnose na financije, prostor, osoblje i uslugu razlikovat će se ovisno o veličini i odgovornosti svakog muzeja. U nekim zemljama minimum standarda je definiran zakonom ili nekom zakonskom odredbom, a u nekim se minimum standarda nalazi u akreditaciji muzeja ili tome slično. ICOM-ov etički kodeks bi trebao biti putokaz za uspostavljanje boljih i za usavršavanje sadašnjih etičkih standarda u svakom muzeju.

Svaki muzej bi trebao imati dokument, uglavnom je to statut muzeja, koji jasno govori o tome koji je stalni i legalni status muzeja, te da je on neprofitna ustanova koja radi u skladu sa zakonima u svrhu očuvanja kulturne baštine. Trebaju pripremiti jasnu izjavu o ciljevima i politici muzeja. „Upravno tijelo bi trebalo osigurati da muzej ima napisani i objavljen

---

¹⁰¹Usp. Ibidi

¹⁰² Lovrić, Ivana. Hrvatska udruga za odnose s javnošću. „Muzej grada Zagreba predstavlja vodič po Muzeju grada Zagreba za slijepe i slabovidne osobe.“ Objavljeno 20.07.2006. Preuzeto s: <http://www.huoj.hr/index.php?opt=news&act=mlist&id=1236&lang=hr> (01.09.2016)

osnivački akt, statut ili drugi javni dokument usklađen sa zakonima, kojim se jasno iskazuju pravni status, misija, trajnost i neprofitna narav muzeja.“¹⁰³

Upravno tijelo muzeja odgovorno je za financije, zaštitu i očuvanje zbirke, te da osigura da se sva muzejska dobra koriste za dobrobit muzeja. Trebali bi osigurati adekvatan prostor za fizičku sigurnost i očuvanje zbirke. Prostorije moraju biti adekvatne da ispune sve obaveze iz statuta muzeja i njihovu osnovnu funkciju sabiranja, istraživanja, pohranjivanja, konzervacije, poučavanja i izlaganja, uključujući adekvatne prostorije za osoblje. Također trebaju osigurati odgovarajuće standarde zaštite protiv krađe, vatre, poplave, vandalizma i raznih kvarova, tijekom cijele godine, danju i noću. Radi nedovoljne zaštite ili lukavih lopova ponekada se desi da neki predmeti nestanu iz muzeja, jedan takav slučaj se dogodio u Rovinju: „Srebrni Picassov pladanj naziva "Jacqueline na mostu" kružnog oblika, promjera 42 centimetara, otuđen je iz Zavičajnog muzeja Grada Rovinja.“¹⁰⁴ Tamo je postavljen u sklopu izložbe Pabla Picassa. Taj pladanj je značajan i po tome jer ga je Picasso napravio zajedno s Francoisom Hugom, sinom od Victora Huga.

Kodeks upozorava da upravno tijelo ima obavezu osigurati osoblje koje je sposobno dobro i kvalitetno rješavati svoje obaveze. Broj zaposlenika naravno ovisi o veličini muzeja i njegovih zbirki. U ovom kodeksu nalazi se uputa koja se direktno odnosi na odnose s javnošću, a upozorava muzejske djelatnike da kada govore ili javno iznose neka mišljenja dobro moraju paziti da ne iznesu nešto bitno za muzej s čim se upravno tijelo nije složilo.¹⁰⁵ Ova točka drugog članka upućuje na moguću pogrešku lakomislenosti i nepripremljenosti za javni nastup. Raditi za javni servis je delikatna stvar jer se osoblje susreće s mnogo korisnika, stalnih i povremenih koji osluškiju kako diše muzej, pogotovo ako osoblje istupa u javnosti i prenosi informacije, a to bi trebali raditi samo na dobrobit korisnika i u skladu s politikom muzeja.

---

¹⁰³ ICOM Hrvatska. „Etički kodeks za muzeje.“ Preuzeto s: <http://www.icom-croatia.hr/wp-content/uploads/2011/11/Eticki-kodeks-za-muzeje.pdf> (4.6.2015)

¹⁰⁴ Soundset. „Iz muzeja u Rovinju ukraden vrijedan pladanj Pabla Picassa.“ Objavljeno 27.08.2015. Preuzeto s: <http://www.soundset.hr/vijesti/hrvatska/iz-muzeja-u-rovinju-ukraden-vrijedan-pladanj-pabla-picassa> (26.08.2016)

¹⁰⁵ Usp. MA-Museums Association. „Code of Ethics for Museums.“ U slobodnom prijevodu preuzeto s: <http://www.museumsassociation.org/ethics/code-of-ethics> (28.8.2015)

9.2.3. Treća točka

Treća točka kaže da javnost od muzeja može očekivati da potiče i ohrabruje ljude da istraže zbirke bilo radi inspiracije, bilo radi znanja ili užitka.¹⁰⁶ Ova točka je od posebnog značaja jer ukazuje na angažiranost muzeja da potakne kreativnost kod muzejskih stručnjaka na način da animiraju pozornost javnosti na zbirke i baštinu za koju se brinu bilo radi proučavanja i stjecanja znanja ili samo radi zabave i užitka. Jedna od takvih velikih atrakcija je „Noć muzeja“ koja se odvija redovno od 2005. godine diljem Hrvatske i sve je popularnija i zanimljivija za javnost. Projekt je počeo sa šest Zagrebačkih muzeja koji su noću otvorili svoja vrata posjetiteljima, tako da je sve privlačio misteriozni karakter radnog vremena kao i mjesto okupljanja noću u muzejima. Vođeni bilo kojim razlozima posjetioци su zavoljeli ovu sada već manifestaciju koja se ponavlja svake godine sa sve većim brojem posjetitelja i muzeja diljem Lijepe naše. „Noći muzeja potiče se na prepoznavanje muzeja kao dinamičnih institucija koje povezuju ljude s globalnim izvorima informacija te idejama i stvaralaštvom za kojim tragaju; na prepoznavanju muzeja kao institucija koje čine bogatstvo ljudskog izraza i kulturnu raznolikost dostupnu svim korisnicima i na svim medijima te na poticanje aktivnosti razvijanja znatiželje kao motiva za posjet muzeju, muzeja kao ustanova znanja, ali i prostora za zabavu i smisleno provođenje slobodnog vremena.“¹⁰⁷ Ovom manifestacijom Hrvatsko muzejsko društvo (HMD) pokušava usaditi u svijest pojedinca da je naša kulturna baština veliki dio projekta koji podržava održivi razvoj turizma, a svakako i kulture koja u ovim kriznim vremenima osjeća značajne trzavice. U ICOM-ovu kodeksu pronalazim istu misao u četvrtom načelu: „Muzeji imaju važnu obvezu razvijati svoju obrazovnu ulogu i privlačiti širu publiku iz zajednice, mjesta ili grupe kojoj služe. Interakcija između muzeja i zajednice i promocija njezine baštine sastavni je dio obrazovne uloge muzeja.“¹⁰⁸ Ovdje je potrebno nadodati da bi bilo dobro staviti notu na riječ „privlačiti“, pa dodati još i „ohrabrivati“ posjetitelja da posjete muzej ili izložbu ne samo radi učenja i znanja, nego i radi zabave, radi užitka upoznavanja s novim ili podsjećanja na staro, jer posjet muzeju budi emocije i sjećanja i svakako širi vidike. Da bi muzej privlačio posjetitelje mora prvenstveno osigurati unutar svoje politike djelovanja da ne diskriminira odnosno da bude otvoren prema svima, poštujući

---

¹⁰⁶Usp. Ibidi

¹⁰⁷ Organizator manifestacije Hrvatsko muzejsko društvo. „Noć muzeja.“ Preuzeto s: <http://nocmuzeja.hr/online-nama/> (12.06.2015)

¹⁰⁸Usp. ICOM Hrvatska. „Etički kodeks za muzeje.“ Preuzeto s: <http://www.icom-croatia.hr/wp-content/uploads/2011/11/Eticki-kodeks-za-muzeje.pdf> (4.6.2015)

različitosti društva. Javnost danas očekuje od muzeja da privuče svojim senzacionalizmom i otvorenošću prema drugačijem. Pristup muzeju bi trebao biti prilagođen osobama s invaliditetom, što uglavnom u Hrvatskoj i jest. Postoje također i programi koji su prilagođeni osobama s invaliditetom. Takve programe možemo pronaći diljem muzeja u Hrvatskoj. Primjerice u Muzeju grada Zagreba organizira se: „svaki prvi utorak u mjesecu Dan otvorenih vrata za osobe s invaliditetom uz stručno vodstvo kroz postav.“¹⁰⁹

Da bi muzej pokazao spremnost na komunikaciju također je bitno nekakvo razumno vrijeme kada je muzej otvoren javnosti. Autorica jednog novinskog članka pozabavila se problemom radnog vremena muzeja u Hrvatskoj. Ljudima koji su zaposleni i to često do dugo popodne radno vrijeme muzeja baš i ne odgovara, jer se nakon posla pozabave svojim obiteljima i obiteljskim obvezama, kojih danas kada majke imaju dugo radno vrijeme uvijek nedostaje. Mladi ljudi koji su slobodni, studenti, učenici i umirovljenici spadaju u grupu koja može odvojiti vremena i otići posjetiti muzej u redovno vrijeme. Za sve ostale kojima bi to odgovaralo u malo kasnijim satima to uglavnom nije moguće što se tiče državnih muzeja, jer moraju tražiti od Ministarstva dodatni proračun za vodiče i studente koji bi ostali raditi u muzeju. No, muzeji ipak gledaju da korisniku budu što dostupniji, primjer je: „Muzej za umjetnost i obrt prije nekoliko godina uveo je tzv. dugi četvrtak, kada je muzej otvoren do 22 sata.“¹¹⁰ Ljetno radno vrijeme muzeja je od utorka do subote od 11 do 20 sati. Također rade i nedjeljom do 14 sati.¹¹¹ Arheološki muzej u Zagrebu radi svaki četvrtak do 20 sati. Dobar primjer je i Muzej prekinutih veza koji zimi radi do 21 sat, a ljeti do 22.30 sati. Muzeji ipak pronalaze načine da budu publici što dostupniji, većina radi nedjeljom, a redovno se organizira i besplatno stručno vodstvo. Tako da svatko tko želi može naći vremena za posjet izložbi koja ga zanima ili za posjet muzeju.

Muzej bi trebao iskoristiti svaku priliku za razvoj svoje edukacijske uloge uzimajući u obzir razne slojeve društva ili specijalizirane grupe kojima se obraća. Za tu svrhu potrebni su

---

¹⁰⁹ Šalov, Snježana. IN Portal. „Muzej grada Zagreba: Primjer dobre prakse prilagođenosti kulturnih sadržaja osobama s invaliditetom.“ Objavljeno 11.09.2014. Preuzeto s: <http://www.in-portal.hr/in-portal-news/kultura/5909/muzej-grada-zagreba-primjer-dobre-prakse-prilagodjenosti-kulturnih-sadrzaja-osobama-s-invaliditetom> (14.08.2015)

¹¹⁰Bunjevac, Lana. Jutarnji kultura. “Kada odlazak na izložbu postane nemoguća misija: Zašto muzeji ne rade navečer i vikendom?” Objavljeno 14.02.2012. Preuzeto s: <http://www.jutarnji.hr/kada-odlazak-na-izlozbu-postane-nemoguca-misija/1006387/> (15.03.2015)

¹¹¹Usp. Muzej za umjetnost i obrt. Info. Preuzeto s: <http://www.muoj.hr/hr/muo/info/> (15.02.2015)

školorani ljudi koji posjeduju razno specijalizirano znanje i potrebne vještine. „Nužno je zapošljavanje kvalificiranog osoblja sa stručnošću koja je potrebna za obavljanje svih zadaća.“¹¹²

Danas muzeji imaju izazovnu i veliku dužnost da privuku novu i širu publiku iz svih slojeva ljudskog društva. Muzej treba služiti dobrobiti cijele zajednice. U svom radu trebao bi se obraćati općenito zajednici, ali i određenim pojedincima i grupama koje imaju mogućnost postati aktivno uključene u njegov rad i koji podupiru njegove ciljeve i politiku.

Javnost bi trebala imati pristup onome što muzej nudi u stalnom postavu kao i trenutnim izložbama u regularno vrijeme. Također ako je potrebno korisnicima treba omogućiti putem dogovora ili sastanka komunikaciju sa zaposlenima u muzeju. Informacije o radu muzeja, o njegovim ciljevima i predmetima koji su u njegovu vlasništvu trebali bi biti dostupni javnosti. Ipak u nekim slučajevima treba obratiti pažnju na to da određene informacije ne smiju biti dostupne široj javnosti da ne bi ugrozile integritet muzeja ili dovela u opasnost građu koja bi mogla bit otuđena ili uništena.¹¹³

„U slučaju kada su podaci o zbirkama dostupni javnosti, muzej treba voditi računa o izbjegavanju objavljivanja osjetljivih osobnih podataka i drugih povjerljivih činjenica.“¹¹⁴

Aktivnosti muzeja koje su popraćene publikacijama ili u elektroničkom obliku omogućuju široko upoznavanje krajnjeg korisnika s onim što muzej radi. Muzeolozi trebaju biti otvoreni na taj način javnosti da spremno prenose svoje znanje, da njihova istraživanja budu otvorenog karaktera te da izložbe jasno predočuju informaciju koju žele prenijeti, pogotovo izložbe koje nije moguće razumjeti bez dobrog vodstva ili brošure.

---

¹¹² MA-Museums Association. „Code of Ethics for Museums.“ U slobodnom prijevodu preuzeto s: <http://www.museumsassociation.org/ethics/code-of-ethics> (28.8.2015)

¹¹³ Usp. ICOM Hrvatska. „Etički kodeks za muzeje.“ Preuzeto s: <http://www.icom-croatia.hr/wp-content/uploads/2011/11/Eticki-kodeks-za-muzeje.pdf> (4.6.2015)

¹¹⁴ ICOM Hrvatska. „Etički kodeks za muzeje.“ Preuzeto s: <http://www.icom-croatia.hr/wp-content/uploads/2011/11/Eticki-kodeks-za-muzeje.pdf> (4.6.2015)

9.2.4. Četvrta točka

Ovaj kodeks u četvrtoj točki kaže: „Savjetuj se i uključi zajednice, korisnike i pristalice.“¹¹⁵ Muzeji se potiču na blisku suradnju s korisnikom i zajednicama koje su im najbliže i s kojima su u suživotu. Prilikom donošenja i razvitka politike i poslanja muzeja bilo bi dobro direktno uključiti zajednice, pozivat korisnike na debate, na konstruktivne kritike, prenositi ideje, ali i želje, potrebe i savjete korisnika i grupa. Kao primjer možemo navesti javnu debatu koja je održana u Srbiji na jednoj konferenciji na temu: „Kako promišljamo instituciju muzeja 2014. godine u Srbiji, organizovana u sklopu projekta “Muzej Objekata – devedesete kroz sećanje građana Srbije”, koji se bazira na aktivnoj saradnji posetilaca koji su donirali lične predmete iz poslednje decenije prošlog stoleća.“¹¹⁶

Za primjer jedne prekrasne akcije kojom je muzej angažirao učenike da sudjeluju u prezentiranju muzejske građe i da pri tome nešto nauče je akcija pod nazivom *Muzejske pričalice* u kojoj je Zavičajni muzej Poreštine na Međunarodni dan muzeja organizirao edukacijsku debatu u kojoj su sudjelovali osnovnoškolci: „Cilj akcije je promicanje i popularizacija muzeja, poticanje individualnog posjeta muzejima i razvijanje kulturnih navika među djecom i mladima te pridonošenje razvoju edukativne djelatnosti muzeja.“¹¹⁷ U sklopu te akcije održala se javna debata, za koju su se učenici trebali pripremiti na način da su dobili predmet iz muzeja koji se je ranije koristio u svakodnevnoj uporabi i morali su saznati čemu je taj predmet služio. Naravno djeca su dobila i natuknice koje su im pomogle pri odgonetavanju. Kao pomoćnim materijalom mogli su se služiti knjižnom građom muzeja i internetom. Svaka grupa je izradila multimedijску prezentaciju pomoću koje je branila svoje teze pred žirijem sastavljenim od drugih učenika, stručnog osoblja muzeja i nastavnika.¹¹⁸

---

¹¹⁵MA-Museums Association. „Code of Ethics for Museums.“ U slobodnom prijevodu preuzeto s: <http://www.museumsassociation.org/ethics/code-of-ethics> (28.8.2015)

¹¹⁶ Komarčević, Dušan. Radio Slobodna Evropa. „Debata u Beogradu: Kako promišljamo instituciju muzeja?“ Objavljeno 17.04.2014. Preuzeto s: <http://www.slobodnaevropa.org/content/kako-promisljamo-instituciju-muzeja/25353125.html> (19.06.2015)

¹¹⁷ Zavičajni muzej Poreštine. „Muzejske pričalice.“ Objavljeno 2013. Preuzeto s: <http://www.muzejporec.hr/hr/edukacija/programi-za-djecu-i-mlade/edukativni/> (19.06.2015)

¹¹⁸Usp. Ibidi

9.2.5. Peta točka

Petom točkom se želi naglasiti da: „Nabava predmeta treba biti poštena i odgovorna.“¹¹⁹ Muzeji razvijaju svoje zbirke slijedeći dugoročne planove koje je muzej donio unutar svoje politike nabave. Predmeti koji se nabavljaju trebaju biti dostupni javnosti. Muzej treba nabavljati predmete za koje se dugoročno i adekvatno može pobrinuti.

Darovanje, nasljeđivanje ili posudba predmeta bi trebali biti prihvaćeni samo ako njihova nabava odgovara politici sabiranja i politici izlaganja predmeta.¹²⁰ Ponude koje muzej dobije, a odnose se na predmete koji ne odgovaraju politici sabiranja ili su sumnjivog porijekla moraju biti odbijeni jer su u suprotnosti s interesima muzeja.

Posudba pojedinačnih predmeta ili posudba cijele izložbe može imati važnu ulogu u povećanju interesa publike za muzej, a s toga i kvalitete koju nude. „Muzeji imaju važnu obvezu razvijati svoju obrazovnu ulogu i privlačiti širu publiku iz zajednice, mjesta ili grupe kojoj služe.“¹²¹ Etički principi se moraju primjenjivati i u slučaju posudbe predmeta ili izložbe i vodeći se tim principima treba odbaciti ili prihvatiti ponudu. Privremena ili stalna posudba predmet ne bi trebala biti prihvaćena ako ne postoji odgovarajući obrazovni, znanstveni ili akademski faktor koji taj predmet donosi sa sobom. Tako na primjer Tiflološki muzej u Zagrebu ima unutar svoje politike upravljanja muzejskim zbirkama dodatnu uputu da: „Muzej može sakupljati predmete koji nisu prikladni za stalni postav. Ti predmeti mogu biti korišteni u edukacijske ili promotivne svrhe, što uključuje posudbu školama ili drugim edukacijskim skupinama.“¹²²

Nikako nije preporučljivo pretendirati ili nabaviti neke predmete koji su unutar domene i politike sabiranja drugog muzeja ili institucije i koji polažu veće pravo na predmet.

---

¹¹⁹MA-Museums Association. „Code of Ethics for Museums.“ U slobodnom prijevodu preuzeto s: <http://www.museumsassociation.org/ethics/code-of-ethics> (28.8.2015)

¹²⁰Usp. ICOM Hrvatska. „Etički kodeks za muzeje.“ Preuzeto s: <http://www.icom-croatia.hr/wp-content/uploads/2011/11/Eticki-kodeks-za-muzeje.pdf> (4.6.2015)

¹²¹ICOM Hrvatska. „Etički kodeks za muzeje.“ Preuzeto s: <http://www.icom-croatia.hr/wp-content/uploads/2011/11/Eticki-kodeks-za-muzeje.pdf> (4.6.2015)

¹²² Tiflološki muzej. „Politika upravljanja muzejskim zbirkama.“ str.6. Preuzeto s: <http://www.google.hr/url?sa=t&rct=j&q=&esrc=s&source=web&cd=3&ved=0CCUQFjACahUKEwihLY2agvzHAhUJISwKHQ2fDk4&url=http%3A%2F%2Ftifloloskimuzej.hr%2FUserFiles%2Ffile%2FPolitika-upravljanja-finalno.doc&usg=AFOjCNHDxpAoXgOXfx5r4uhsM6GVvkdWA> (12.04.2015)

Ukoliko se dogodi takva situacija predmet treba prepustiti muzeju koji polaže veća moralna prava. Kategorija čuvanja u muzejima ne odnosi se samo na preventivnu zaštitu i osiguranje nego i na moralni aspekt očuvanja interesa ljudi koji su napravili, koristili, posjedovali ili poklonili taj muzejski predmet. Pogotovo ako se radi o tome da je neki donator zatražio od muzeja da neke činjenice o predmetu koje su samo njemu poznate ili činjenice iz njegovog privatnog života ili života obitelji ne izlaze u javnost.¹²³

Svaki muzej treba imati jasno određenu politiku sabiranja koja bi trebala uključivati odredbe kojima bi se osiguralo stajalište muzeja po kojem se nijedna osoba uključena u rad ili vodstvo muzeja ne smije natjecati s muzejom za predmete. Nedopustivo je također da se zaposlenici koriste privilegiranim informacijama koje primaju radi mjesta na kojem rade te da se tako razvije konflikt interesa između institucije i osobnih interesa. „Muzejski stručnjaci ne bi se trebali natjecati s vlastitom ustanovom prilikom nabave predmeta ili u bilo kakvom sakupljačkom djelovanju. Između muzejskog stručnjaka i upravnog tijela mora se sklopiti sporazum koji se odnosi na privatno sabiranje i mora ga se strogo poštovati.“¹²⁴ Interes muzeja uvijek mora prevladati. Posebno se razmatra svaka ponuda nekog predmeta bilo za prodaju ili kao poklon koji nosi sa sobom beneficiju poreza, a muzeju ga nudi član vijeća, netko od osoblja ili bliski rođak ili netko od bliskih suradnika.

Nadalje u etičkom kodeksu koji je objavila MA u petom članku u jednom dijelu stoji *vježbaj dužnost*¹²⁵, tu se misli na dužnost koju profesionalac ima prema svojoj ustanovi, ali i prema javnosti, pogotovo kada se otvara pitanje posudbe, poklona i usluga. Prilikom posudbe potrebno je paziti da se ne posuđuju predmeti koji imaju sumnjivo porijeklo i da se time muzej ne dovede u nezavisan položaj. U pojašnjenju ove točke se ide čak tako daleko da se zauzima stav da predmet ne treba posuditi drugom muzeju, ako će na njegovoj izložbi biti izložen bilo koji drugi predmet sumnjivog porijekla. Možemo se pitati zašto su te etičke smjernice tako postavljene? No, odgovor je zapravo vrlo jasan, na taj način muzej pokazuje svoj čvrsti stav da ne podržava ilegalno tržište, koje bi ovom gestom dobilo malo zeleno

---

¹²³Usp. MA-Museums Association. „Code of Ethics for Museums.“ U slobodnom prijevodu preuzeto s: <http://www.museumsassociation.org/ethics/code-of-ethics> (28.8.2015)

¹²⁴ ICOM Hrvatska. „Etički kodeks za muzeje.“ Preuzeto s: <http://www.icom-croatia.hr/wp-content/uploads/2011/11/Eticki-kodeks-za-muzeje.pdf> (4.6.2015)

¹²⁵ MA-Museums Association. „Code of Ethics for Museums.“ U slobodnom prijevodu preuzeto s: <http://www.museumsassociation.org/ethics/code-of-ethics> (28.8.2015)

svjetlo, a muzej bi mogao izgubiti dobar glas da je ustanova koja djeluje za dobrobit javnosti i na povjerenje javnosti. U ICOM-ovom etičkom kodeksu u drugom načelu jasno stoji da: „Prije nabave moraju se poduzeti mjere opreza da bi se osiguralo da predmet ili primjerak koji je ponuđen na prodaju, kao dar, na posudbu, kao nasljedstvo ili razmjenu, nije nezakonito nabavljen u, ili izvezen iz zemlje porijekla ili bilo koje druge zemlje u kojoj je bio u zakonitom posjedu.“¹²⁶ Muzej na taj način drži do svog ugleda i šalje poruku da podržava samo poštenu i zakonitu trgovinu.

9.2.6. Šesta točka

Šesto načelo brine za: „Dugoročno očuvanje javnog interesa u zbirkama.“¹²⁷ Kodeks kaže da su zbirke opipljiva mjesta između prošlosti, sadašnjosti i budućnosti i da je zadaća muzeja da balansira interese generacija čuvajući zbirke, zgrade, nalazišta.¹²⁸ Politika sabiranja je bitan dio rada muzeja jer o njoj ovisi što i kako će muzej nabavljati, a mora se pobrinuti i za adekvatnu brigu o predmetu i osiguranju predmeta. Treba imati na umu da svaki potez koji se donese sada, ima utjecaja na budućnost muzeja, a pogotovo sabiranje i dokumentacija. Naravno uz to ide i veliko pitanje otpisa predmeta iz zbirke, koje mora biti savjesno i samo ako odgovara politici muzeja i upravno tijelo se s tim složi. Ako je muzej odlučio da je neki predmet za otpis to treba biti javno. Nikako ne bi trebalo otpisati predmet prodajom samo zato da bi se muzej financijski oporavio, samo i samo ako je to zadnji izlaz, pa i tada novac treba koristiti samo u poboljšanje zbirke. ICOM-ov kodeks napominje u svom drugom načelu isti princip: „Muzejske zbirke su javno dobro i s njima se ne može postupati kao s utrživom imovinom.“¹²⁹ S tim da smatra da se zarada od prodaje predmeta za otpis uglavnom treba potrošiti za nabavu novih predmeta. Predmete koji su za otpis ne bi trebalo dopustiti da kupi netko od muzejskog osoblja, njihova rodbina ili suradnici jer se tu rađa plodno tlo za nesavjesno djelovanje u otpisivanju predmeta.

---

¹²⁶ ICOM Hrvatska. „Etički kodeks za muzeje.“ Preuzeto s: <http://www.icom-croatia.hr/wp-content/uploads/2011/11/Eticki-kodeks-za-muzeje.pdf> (4.6.2015)

¹²⁷ MA-Museums Association. „Code of Ethics for Museums.“ U slobodnom prijevodu preuzeto s: <http://www.museumsassociation.org/ethics/code-of-ethics> (28.8.2015)

¹²⁸ Usp. Ibidi

¹²⁹ ICOM Hrvatska. „Etički kodeks za muzeje.“ Preuzeto s: <http://www.icom-croatia.hr/wp-content/uploads/2011/11/Eticki-kodeks-za-muzeje.pdf> (4.6.2015)

Za svaki muzej prvobitna i ključna funkcija je sabiranje predmeta u svrhu očuvanja za buduće naraštaje. Stoga uvijek mora postojati jaka pretpostavka da predmet koji muzej potražuje neće doći u poziciju da će ga se muzej morat riješiti. Svaki predmet kojega muzej hoće odstraniti bilo donacijom, razmjenom, prodajom ili uništavanjem zahtjeva kvalitetnu prosudbu kustosa koji može samo predložiti uklanjanje koje će obavezno pratiti odobrenje upravnog tijela. Predmet prvo treba ponuditi drugom muzeju, a onda tek predložiti zamjenu ili prodaju. Muzej može organizirati i dražbu na kojoj će ponuditi predmete iz svog postava koji više ne odgovaraju politici sabiranja ili iz nekog drugog razloga muzej smatra da mu nije potreban. Predmet se uništava samo ako je u tako lošem stanju da više ne služi nikakvoj svrsi. Svaki predmet mora biti što bolje dokumentiran sa što više fotografija.

Posebnu pozornost treba primijeniti u slučaju specijaliziranih institucija i nekih obrazovnih ustanova, kao i kod muzeja koji sabiru živuće uzorke, poput botaničkog, zoološkog vrta i akvarija. Muzej ima obavezu osigurati da se predmet ne ošteti radi dugog stajanja u neadekvatnim uvjetima.

9.2.7. Sedma točka

Sedmo načelo kaže da muzeji: „Trebaju prepoznati interese ljudi koji su napravili, koristili, posjedovali, sabirali ili dali predmet u zbirku.“¹³⁰ Ljudi koji su doprinijeli kolekciji na bilo koji način važna su karika u odnosu struke i pojedinca, tu se rađa jedan odnos bitan za razumijevanje predmeta, razumijevanje zbirke i osjećaja generacija koje su u kontaktu sa svijesti koju nosi taj predmet kroz godine, naravno sjećajući se ljudi koji su koristili taj predmet, napravili ga ili donirali. Oni koji rade u muzeju trebaju osigurati radnu atmosferu koja se bazira na pozitivnoj komunikaciji i sudjelovanju. Ako se radi na nekom projektu jasno se moraju izraziti namjere u tom projektu, koji su mu ciljevi, način na koji će se financirati i imati napisanu politiku poslovanja i izlaganja. Ako je uključen neki suradnik koji je vezan uz predmete izlaganja mora sa svime biti upoznat te specificirati i potpisati ugovor o projektu. Prilikom izlaganja predmeta koji su vezani uz neke grupe ili zajednice ili uz pojedinca, muzej ih treba kontaktirati i uključiti u projekt. Posebno treba biti oprezan ako se radi o nekom religijskom predmetu, pa ponekada neke predmete i ne treba javno izložiti, ako zajednica tako

---

¹³⁰ MA-Museums Association. „Code of Ethics for Museums.“ U slobodnom prijevodu preuzeto s: <http://www.museumsassociation.org/ethics/code-of-ethics> (28.8.2015)

iziskuje. ICOM-ov kodeks kaže: „U slučaju kada muzejske zajednice uključuju suvremenu zajednicu ili njezinu baštinu, nabave se u tom slučaju mogu ostvariti samo na osnovu informiranog i uzajamnom sporazuma, bez izrabljivanja vlasnika ili davatelja informacije. Želje zajednice moraju se poštovati.“¹³¹

Kao primjer dobre suradnje između muzeja i zajednice možemo spomenuti Astronomsko društvo Koprivnice i Muzeja grada Koprivnice koji su napravili projekt *Podravske večeri pod zvijezdama*. Podravska večer pod zvijezdama održava se na ostacima starih koprivničkih bedema (popularnoj Bašći), muzejski dio programa vodi kustos, a dalje palicu preuzimaju članovi Astronomskog društva koji će postaviti svoje teleskope i posjetiteljima pokazivati zanimljivosti noćnog neba.¹³² Izlazak na otvoreno i suradnja s društvima i udrugama daje privlačnost rada muzeju i uspostavljanju bolje komunikacije s okolinom, sa zajednicom, a pogotovo djeluje na mlade i povećava njihovu zainteresiranost.

9.2.8. Osmi točka

Osmo načelo kaže da muzeji trebaju: „Podupirati zaštitu prirodnog i društvenog okružja.“¹³³ Muzejske zbirke nam pružaju uvid u raznolik prirodnu i ljudsku baštinu. Muzej nije sklon tome da diskriminira nego da pokaže raznolikost u svojoj ljepoti. Osim toga muzeji slijede i poštuju ljudska prava i okoliš. „Blago muzeja Hrvatske čuvano je stoljećima kako bi svojom ljepotom i značenjem posjetiteljima prenijelo poruku općih ljudskih vrednota“¹³⁴ stoji u priručniku Turistički posjeti. Ministarstvo turizma u programu Baština u turizmu provodi već nekoliko godina ovaj projekt s ciljem poticanja zaštite, obnove i uključivanja vrijedne Hrvatske baštine u turističku ponudu. Ovo je samo jedan primjer kako muzeji doprinose ekonomskoj aktivnosti i donose profit lokalnoj, a i široj zajednici. Njihov je zadatak stvoriti i održati razvoj. Svake godine muzeji obilježavaju *Međunarodni dan muzeja*, 2015. godine tema je bila *Muzeji za održivo društvo* kojom se je željelo naglasiti da: „muzeji

---

¹³¹ ICOM Hrvatska. „Etički kodeks za muzeje.“ Preuzeto s: <http://www.icom-croatia.hr/wp-content/uploads/2011/11/Eticki-kodeks-za-muzeje.pdf> (4.6.2015)

¹³² Usp. Koprivnica.net. „Podravske večeri pod zvijezdama u suradnji Muzeja i Astronomskog društva.“ Objavljeno 1.7.2014. preuzeto s: <http://www.koprivnica.net/life-style-fun/life-and-style-pregled/23515-podravske-veceri-pod-zvijezdama-u-suradnji-muzeja-i-astronomskog-drustva> (14.04.2015)

¹³³ MA-Museums Association. „Code of Ethics for Museums.“ U slobodnom prijevodu preuzeto s: <http://www.museumsassociation.org/ethics/code-of-ethics> (28.8.2015)

¹³⁴ Muzeji i turizam. Turistički posjeti muzeju: upravljanje posjetiteljima priručnik. Preuzeto s: <http://www.mint.hr/UserDocsImages/muzeji-t-2.pdf> (15.02.2015)

preuzimaju aktivnu ulogu u posredovanju novih ideja i osvješćivanju javnosti o potrebi usvajanja novog odnosa prema okolišu i resursima. To podrazumijeva shvaćanje da je nužan razvoj novih sustava upravljanja i redefiniranje djelovanja na svim područjima života - u gospodarstvu, socijalnoj politici i kulturi.“¹³⁵

Muzeji moraju ići u korak s vremenom. Svakim danom sve više vidimo kako se muzeji svojim novim idejama, radionicama, novim načinima izlaganja sve više i više osuvremenjuju prema novim korisnicima i koriste njihov način dijaloga da bi ih privukli i zainteresirali za baštinu koju im ostavljaju u nasljedstvo. Ovom temom želi se privući javnost i stručnjake da razmišljaju o ulozi kulture i muzeja u održivom razvoju. Muzeji potiču i primjer su očuvanja okoliša, a na okruglom stolu 2012. godine povodom obilježavanja *Dana muzeja* govorilo se upravo o: ...načinima na koji se danas gleda na održivi razvoj, definiranju standarda, očuvanja biološke raznolikosti, zelenim inovacijama u arhitekturi i kulturi, eko muzejima, ekodjelotvornosti te umjetničkim djelima nastalima na principima održivosti.“¹³⁶

U ICOM-ovom etičkom kodeksu također pronalazimo obrađenu ovu temu. Osim što se spominje očuvanje prirodnog i ljudskog okoliša, posebno se u drugom načelu poziva muzeje da obrate pažnju na zaštićene biološke i geološke primjerke, te da se sabiru primjerci koji su nabavljeni u skladu sa zakonom.¹³⁷ Na taj način muzeji direktno sudjeluju u zaštiti prirodnih bogatstava. Isto pravilo se odnosi na žive botaničke ili geološke primjerke. Također se u drugom načelu napominje da muzej mora djelovati na dobrobit živih životinja: „Muzej koji drži žive životinje treba preuzeti punu odgovornost za njihovo zdravlje i dobrobit.“¹³⁸ Ovdje se naravno misli da se životinjama omogućiti što prirodnije stanište, egzistencijalne potrebe za hranom i vodom, ali i zdravljem što uključuje veterinara i svakodnevnu brigu čuvara.

---

¹³⁵ MDC. Pomorski i povijesni muzej Hrvatskog primorja Rijeka. Preuzeto s: <http://mdc.hr/hr/kalendar-dogadanja/?d=18-5-2015&t=d&vid=6098&c=mdc> (12.05.2015)

¹³⁶ MDC. „Novi izazovi-Muzeji i održivi razvoj“ Objavljeno 16.05.2012. Preuzeto s: <http://www.mdc.hr/hr/kalendar-dogadanja/?d=16-5-2012&t=d&vid=4025&c=mdc> (12.05.2015)

¹³⁷ Usp. ICOM Hrvatska. „Etički kodeks za muzeje.“ Preuzeto s: <http://www.icom-croatia.hr/wp-content/uploads/2011/11/Eticki-kodeks-za-muzeje.pdf> (4.6.2015)

¹³⁸ ICOM Hrvatska. „Etički kodeks za muzeje.“ Preuzeto s: <http://www.icom-croatia.hr/wp-content/uploads/2011/11/Eticki-kodeks-za-muzeje.pdf> (4.6.2015)

9.2.9. Deveta točka

Deveto načelo podučava da javnost od muzeja može očekivati da: „istraži, dijeli i interpretira informacije koje se odnose na zbirke kroz različite vidike.“¹³⁹ Muzej se bavi istraživanjem zbirke i predmeta, a logična posljedica tog istraživanja i sakupljenih informacija je njihovo interpretiranje i prenošenje dalje. Te informacije moraju biti uvijek temeljite i točne, a način na koji će se kasnije interpretirati ovisi o mašti muzeologa, ali i o cilju i svrsi izložbe prema krajnjem korisniku. Što se tiče prikupljanja podataka i njihovog interpretiranja bitno je paziti na to da se jasno razlikuju dokazi i realne činjenice od stavova do kojih se došlo zaključivanjem. Uz svako istraživanje potrebno je imati dobru i temeljitu dokumentaciju i sve snimiti i spremati za daljnje istraživanje i za neke druge naraštaje. U svijetu današnje tehnologije napredak svakodnevno ide sve dalje, a znanje koje sada imamo može samo pomoći onima koji dolaze poslije da ga nadgrade i umnože: "Znanje nastaje od zrnaca svakodnevnog iskustva."¹⁴⁰ Svako istraživanje je potrebno javno objaviti te pri tome paziti da su sve informacije ispravne, da se razlikuju dokazi od osobnih zaključaka, te da se pokažu i različiti pogledi i mišljenja koja su uspostavljena tijekom vremena. U četvrtom načelu ICOM-ov kodeks o tumačenju izložbi kaže: „Muzeji trebaju nastojati da informacije koje se predočuju u stalnim postavima i izložbama budu dobro utemeljene, točne i da s obzirom uvažavaju predstavljene grupe ili uvjerenja.“¹⁴¹ Tako je Muzej Slavonije Osijek posvetio cijeli katalog informacijama o svom muzeju na koje javnost ima pravo. Katalog je objavljen na internetskim stranicama muzeja i dostupan je svima.¹⁴²

Jako važno je da kada muzej prenosi informacije, o izložbi ili nekom događanju, krajnjem korisniku to bude na poučan i lako pamtljiv način. Idealno bi bilo poslati poruku koja budi pozitivne emocije prema muzeju i posjetu izložbama. Da bi to postigla jedna učiteljica sedmog razreda odvela je učenike u muzej s namjerom da nauče nekoliko bitnih činjenica iz povijesti. Cilj posjeta je bio da djeca shvate da su muzeji čuvari znanja. Učiteljica je ranije na satu govorila o području iz povijesti koji se odnosio na izložbu. Zatim je u

---

¹³⁹ MA-Museums Association. „Code of Ethics for Museums.“ U slobodnom prijevodu preuzeto s: <http://www.museumsassociation.org/ethics/code-of-ethics> (28.8.2015)

¹⁴⁰ Ivanović Pisarev, Dmitrij. Wikicitati. Objavljeno 13.02.2016. preuzeto s: <http://hr.wikiquote.org/wiki/Znanje> (14.05.2016)

¹⁴¹ ICOM Hrvatska. „Etički kodeks za muzeje.“ Preuzeto s: <http://www.icom-croatia.hr/wp-content/uploads/2011/11/Eticki-kodeks-za-muzeje.pdf> (4.6.2015)

¹⁴² Usp. Muzej Slavonije. preuzeto s: <http://www.mso.hr/index.php?page=pravo-na-pristup-inf>

dogovoru s muzejskom pedagoginjom dogovorila ključne točke koji su bitni za njezino izlaganje u muzeju i u skladu s tim im je priredila radne listiće pomoću kojih bi djeca prikupila potrebne informacije za sat povijesti. No, priča tu nije završila, djeca su kasnije morala napisati esej o tome što su u muzeju vidjeli i što su naučili, a informacije su prikupljali tijekom stručnog vodstva. Na taj način je posjet muzeju sigurno bio zanimljiviji i poučniji nego inače.¹⁴³

9.2.9. Deseta točka

Deseto i zadnje načelo ovog kodeksa kaže da javnost od muzeja može očekivati da muzejski djelatnici ponovno pregledaju svoje izvedbe i izložbe, da ponovno pregledaju svoj rad s namjerom da ga poboljšaju i uvedu novine.¹⁴⁴ Svaki razuman čovjek, a pogotovo savjestan i dobar profesionalac treba biti konstruktivno odgovoran prema svom radu, stalnim poboljšanjem i prihvaćanjem inovacija čovjek uči i razvija se, a s time raste i njegov rad i požrtvornost poslu kojeg radi. Ovakvo razmišljanje treba prevladavati u duhu cijelog radnog osoblja muzeja. Vremena se mijenjaju, ciljevi i politika muzeja kakav su bili ranije više nisu dovoljni. Zato ovo načelo poziva muzealce da redovito objavljuju, kontroliraju i procjenjuju svoje ciljeve i svrhu. „Muzeji određuju ciljeve, prate, procjenjuju, i izvještavaju o događajima te prave promjene u praksi da postanu učinkovitiji.“¹⁴⁵ Muzeji svojim obećanjem društvu da će ići u korak s vremenom zapravo obećavaju da će promijeniti svoj način izlaganja i prilagoditi ga suvremenom društvu tako da bude zanimljiv i učinkovit i u krajnosti da privlači interes posjetitelja. Neki muzeji su se u svom poslu uspavali i sve više podsjećaju na „skladišta“¹⁴⁶, a trebaju težiti tome da budu mjesto učenja, slobode misli i izražavanja. Takva ideja indicira da trebaju biti mjesta u kojima je zanimljivo istraživati i proučavati. Tamo gdje je to moguće muzej se treba otvoriti i jasno poslati poruku da je ovdje zbog korisnika. Jedan jako simpatičan primjer kako muzej baca tradicijske okove izlaganja vidimo kroz razne nove pristupe izlaganja i privlačenja publike: „Metaforu „nedodirljivosti“ je već 1995. godine u

---

¹⁴³Usp. Čosić, Slavica. Hrvatski povijesni portal. „Sedmaši u Muzeju Slavonije Osijek povezali prošlost i sadašnjost.“ Objavljeno 18.02.2013. Preuzeto s: <http://povijest.net/?p=1683> (14.05.2016)

¹⁴⁴Usp. MA-Museums Association. „Code of Ethics for Museums.“ U slobodnom prijevodu preuzeto s: <http://www.museumsassociation.org/ethics/code-of-ethics> (28.8.2015)

¹⁴⁵MA-Museums Association. „Code of Ethics for Museums.“ U slobodnom prijevodu preuzeto s: <http://www.museumsassociation.org/ethics/code-of-ethics> (28.8.2015)

¹⁴⁶Usp. Salomon, Velimir. „O muzejima, posebno o pomorskim muzejima. Preuzeto s: <http://www.fsb.unizg.hr/brodogradnja/SalomonV65N2.pdf> (12.06.2015)

Dubrovniku iskoristila nevladina udruga Ars Halieutica, na majici projekta „The Experience of the Boat“ na međunarodnom skupu u Centru dubrovačkih sveučilišta. Tu se uobičajena muzejska zapovijed „DO NOT TOUCH!“ odnosno „Ne diraj“ zamijenila naredbom „DO TOUCH“ ili „Dotakni!“ kako bi se ukazalo na potrebu obraćanja svim ljudskim čulima.¹⁴⁷ Ima raznih zanimljivosti u načinu privlačenja publike, tako se u Zagrebu 28.05.2015. održao: „Reli po galerijama (RPG*) je igra koju igrači (posjetitelji) uživo igraju u centru Zagreba. Cilj igre je u četiri sata posjetiti što veći broj galerija kako bi se promicala posjećenost galerijama i izložbama. Igrači koji uspiju za vrijeme trajanja relija obići svih 13 galerije na mapi osvojiti će simboličnu povelju časti za spas kulture.“¹⁴⁸

Ipak nemoguće je za svaku manifestaciju ili izložbu koristiti ovakve potpuno otvorene i slobodne metode jer se prvenstveno treba sjetiti poglavlja o zaštiti i osiguranju umjetničkih djela i predmeta na kojima muzej radi i koje proučava. Ali svakako treba potaknuti na što živahniju i zanimljiviju interpretaciju i upotrebljavati sva moguća sredstva koja su dostupna za što bolju prezentaciju.

Možemo zaključiti da ovo načelo želi naglasiti ideju da muzej treba ići u korak s novim načinima komunikacije, s razvojem, poštujući zakone, poboljšati praksu i prilagoditi se društvenim standardima. Veliki korak muzeji rade ako direktno uključe korisnike u planiranje događaja i razvoja. Danas je važan čimbenik razvoja muzeja i muzejske prakse financijska sposobnost koja je često nedostatna, stoga muzeji trebaju razmišljati i prihvatiti ako je u skladu s etikom i zakonom financiranje sa strane i na taj način uključiti korisnike. Nadalje, deseto načelo spominje i međusobnu komunikaciju osoblja u muzeju koja treba biti u pozitivnom okružju i otvorena za rješavanje pitanja na svim razinama, surađujući i savjetujući se s kolegama iz vlastite ustanove, ali i iz drugih muzeja. Kao pozitivan primjer suradnje među muzejima spomenuti ćemo suradnju Arheološkog muzeja u Zagrebu s Narodnim muzejom u Ljubljani i Narodnim Muzejom u Budimpešti na temu Religije i kultovi u Panoniji.¹⁴⁹ Zatim suradnja u radu na Eko muzeju Mura gdje je u sklopu slovensko-hrvatskog

---

¹⁴⁷Salomon, Velimir. „O muzejima, posebno o pomorskim muzejima. Preuzeto s: <http://www.fsb.unizg.hr/brodogradnja/SalomonV65N2.pdf> (12.06.2015)

¹⁴⁸ Hrvatsko društvo likovnih umjetnika. „Reli po galerijama“ Objavljeno 28.05.2015. Preuzeto s: <http://www.hdlu.hr/2015/05/poziv-na-reli-po-galerijama/> (12.6.2015)

¹⁴⁹Usp. Škarić, M. „Suradnja Arheološkog muzeja u zajedničkim projektima u drugim ustanovama.“ Preuzeto s: <http://www.amz.hr/naslovnica/virtualna-setnja/povremene-izlozbe/1996/suradnja-arheoloskog-muzeja.aspx> (22.07.2015)

projekta sudjelovalo devet partnera.¹⁵⁰ U Hrvatskoj je općenito u svim muzejima dobro razvijena međusobna suradnja ali i suradnja s drugim ustanovama. Na stranicama pojedinih muzeja možemo pronaći u događanjima njihove projekte i međusobnu suradnju kao i suradnju s drugim institucijama ili zajednicama u Hrvatskoj i izvan nje.

Do sada je u ovom radu obrađen ICOM-ov etički kodeks za muzeje i nakon toga kodeks koji je objavila Museum Association MA. Pri čemu je u obradi etičkog kodeks koji je izdala MA povučena paralela s načelima koja su jako slična i u ICOM-ovom kodeksu. Naravno da ta načela nisu u potpunosti ista, ali odnose se na isto polje djelovanja i daju smjernice muzejskim profesionalcima kako najbolje djelovati u kojem trenutku. U osvrtanju na sličnosti između ta dva kodeksa nisu spomenuta baš sva načela koja se nalaze i u ICOM-ov kodeksu, što nije ni bilo potrebno jer su već ranije u tekstu obrađeni.

9.3. Sličnosti i različitosti dvaju kodeksa

Ono što se može još reći o ova dva kodeksa je da su oboje napisani za bolje razumijevanje politike koja treba voditi muzejskog profesionalca bez obzira na to u kojem muzeju radi ili u kojoj zemlji radi jer su smjernice opće, a fokus je na muzejskoj struci i radu muzejske profesije. Taj općeniti odnos na muzejsku instituciju i muzejsku struku daje jedan široki uvid u područje djelovanja koji struka nosi sa sobom, stoga joj ovi kodeksi daju veći kredibilitet i podsjećaju da samo red, zajedništvo, te međusobno poštivanje profesionalaca među sobom, profesionalaca s korisnikom i njihovo obostrani odnos prema predmetu i baštini mogu donijeti rast u zajednici i ostaviti pravu informaciju za buduća pokoljenja.

ICOM-ov kodeks za muzeje napisan je i obrazložen kroz osam osnovnih načela koje su u tančine proučene i sažete u jasne i izražajne ciljeve. Svih tih osam načela svoj korijen prema kome se vode imaju u prvom načelu koje kaže: „Muzeji čuvaju, tumače i promiču prirodno i kulturno nasljeđe čovječanstva.“¹⁵¹ Iza svakog načela ukratko je sažeto što možemo u njemu pročitati, odnosno na što je stavljena intonacija, kojom idejom se prvenstveno voditi. Nakon tog objašnjenja stoji naputak koji nosi poseban podnaslov ili pojam ispod kojega je

---

¹⁵⁰Usp. Eko muzej Mura. Eko muzej Mura kao turistički proizvod. Preuzeto s: <http://www.ekomuzejmura.com/o-projektu.asp> (22.05.2015)

¹⁵¹ICOM Hrvatska. „Etički kodeks za muzeje.“ Preuzeto s: <http://www.icom-croatia.hr/wp-content/uploads/2011/11/Eticki-kodeks-za-muzeje.pdf> (4.6.2015)

ukratko navedena smjernica o etički pozitivnom ponašanju. Kroz cijeli kodeks smjernice se pišu u pozitivnom ozračju, ništa konkretno ne zabranjujući, također ništa nije kritizirano kroz negativan prizvuk, tako da svatko može ta načela prihvatiti kao prijateljske naputke. Ipak, potrebno je naglasiti da ovo nisu samo prijateljske smjernice o tome kako bi se netko trebao ponašati, ipak je to puno ozbiljnije jer svatko tko radi u muzeju i član je ICOM-a mora prihvatiti ovaj kodeks i njime se ravnati, a ako ima kakvih nedoumica onda se svi mogu obratiti ICOM-u za savjet i prema njihovoj uputi djelovati. Kršenje pravila struke i Etičkog kodeksa sa sobom nosi sankcije i toga treba biti svjestan i djelovati moralno prema tim načelima i prema zakonu.

Etički kodeks za muzeje koji su izdali MA¹⁵² podijeljen je u deset glavnih točaka koje su temeljito razrađene. Sve te točke se baziraju na definiciji muzeja i kroz tu definiciju ih obrađuju. Ovako je postavljen odgovor na pitanje što je to muzej: „Muzeji omogućuju ljudima da istražuju zbirke zbog nadahnuća, učenja i užitka. Oni su institucije koje sabiru, čuvaju i izlažu materijalna svjedočanstva o ljudima i njihovoj okolini, koje čuvaju za dobrobit društva.“¹⁵³ Ono što je jako simpatično i upečatljivo kod ovog kodeksa je da prije svakog načela stoji izjava: „Društvo može od muzeja očekivati da.“¹⁵⁴ Ovime se barem deset puta napominje da su muzeji za dobrobit društva, a ne samo da su u službi društva. Cijelim kodeksom ističe se duh komunikacije, dijaloga i isprepletenosti društva s institucijom muzeja. Muzej koji nema posjetitelje koji dišu s njim, koji ih uveseljava svojim radom, koji ih uči od najranije dobi, koji je otvoren prema svim svojim korisnicima, je tvrdava, a njeno blago je zakopano u riznicama i šuti.

Oba kodeksa su podložna revidiranju i nadopunjavanju jer treba ići u korak s vremenom u kojem se javljaju neki novi problemi suvremenog svijeta, jer se mijenjaju pogledi na svijet i potražnja korisnika. Muzeji trebaju širom otvoriti svoja vrata, pokazati svoje znanje i prenijeti ga na zanimljiv način, a uz to i uspjeti očuvati našu baštinu što je zajedno uzeto jedan veliki poduhvat pun zamki i predispozicija da barem jedan od tih zadataka ne ispuni svoj cilj.

---

¹⁵²MA-Museums Association

¹⁵³MA-Museums Association. „Code of Ethics for Museums.“ U slobodnom prijevodu preuzeto s: <http://www.museumsassociation.org/ethics/code-of-ethics> (28.8.2015)

¹⁵⁴Ibidi

U ovoj kratkoj usporedbi može se zaključiti da je ICOM-ov kodeks pun informacija, sažet, profesionalan, svaka misao i svaka smjernica imaju svoju poseban značaj označen u točkama kodeksa kao manjim cjelinama, veće cjeline su podijeljene po načelima koja su odmah na početku ukratko razjašnjena. Muzejski profesionalci se mogu osloniti na ove smjernice i usavršavati svoj rad znajući da idu ispravnim putem. Smjernice je potrebno detaljno proučiti i slijediti da bi rezultat bio pošten i plodan rad.

Etički kodeks za muzeje koji vrijedi za Ujedinjeno Kraljevstvo, mada oni usko surađuju i s ICOM-om, pisan je malo drugačijim tonaliteto. Sve bitne stvari su sadržane u njemu kao i u ICOM-ovom kodeksu, ali su pisane više slobodnjački i stalno naglašavajući da je krajnji korisnik onaj za koga muzej postoji, za poštovanje i razumijevanje prošlih naraštaja, da prenosi znanje sadašnjem čovjeku, da čuva sve što smo do sada naučili i spoznali za buduće generacije, tako da je i slovo ovog kodeksa napisano kroz pogled koji je usmjeren na publiku. Načela koja su pisana u ICOM-ovom kodeksu i načela koja je MA objavila u svom kodeksu imaju istu poruku, a to je očuvanje baštine na pošten i dostojanstven način.

10. AAM-AMERIČKI SAVEZ MUZEJA

„Etika, standardi i najbolja praksa“¹⁵⁵

Kako svi etički kodeksi tako i ovaj Američkog udruženja muzeja govori o tome kako muzeji trebaju raditi te kako da postignu što bolje rezultate u odnosima unutar muzeja, u odnosima prema korisniku, prema drugim muzejima i raznim situacijama s kojima se susreću.

„Svi standardi su doneseni na temelju suradnje i međusobnog dijaloga o problemima s kojima se struka susreće, a o kojima se raspravljalo kroz debate, konferencije, seminare te u komunikaciji s drugim institucijama. Područje rada u muzejima je jako različito stoga je bilo teško donijeti zajedničke smjernice koje su primjenjive na svim područjima rada.“¹⁵⁶

Etički kodeksi i njihovo poštivanje imaju veliku važnost u društvenim zajednicama i u društvenim institucijama. Smjernice unutar kodeksa su u velikoj mjeri i pomoć zaposlenicima, pogotovo kada dođu u situaciju u kojoj sami ne znaju kako bi djelovali i što je u interesu za njihovu instituciju i struku. Velika pomoć u smjernicama koje kodeks donosi je u stvaranju zajedničkih standarda, razvoj zajedničkog jezika i zajedničkih interesa na muzejskom polju. Dogovoreni standardi daju sigurnost ne samo zaposlenicima nego i partnerima muzeja, donatorima i svima ostalima koji surađuju s muzejom na bilo koji način ili participiraju u njegovom životu.

Privatni i javni muzeji moraju steći i očuvati povjerenje javnosti, a to podrazumijeva veliku odgovornost. Zato je najveća briga na zaposlenicima kako predstavljaju muzej. Njihovo djelovanje mora imati integritet i biti u skladu sa etičkim principima koji pokazuju zainteresiranost za dobar odnos s društvom koje ga okružuje, odnosno s posjetiteljima.

U svim područjima profesionalno ponašanje je regulirano osnovnim pravilima pomoću kojih su uređeni međuljudski odnosi. Svaki i najmanji dio profesije obuhvaća obveze i prava.

---

¹⁵⁵MA-Museums Association. „Code of Ethics for Museums.“ U slobodnom prijevodu preuzeto s: <http://www.museumsassociation.org/ethics/code-of-ethics> (28.8.2015)

¹⁵⁶MA-Museums Association. „Code of Ethics for Museums.“ U slobodnom prijevodu preuzeto s: <http://www.museumsassociation.org/ethics/code-of-ethics> (28.8.2015)

Unutar struke dogovoreni su standardi, jednako kao i određene dužnosti, odgovornosti i mogućnosti koje s vremena na vrijeme zahtijevaju da se napravi ili revidira izjava o poslanju koja će jasno upućivati na to koji su vodeći principi ustanove. Dva su osnovna principa kojima se trebaju voditi svi muzejski djelatnici. Prvi govori da su muzeji predmet javnog dobra čiji se servis prepoznaje u kvaliteti onog što nudi i kako to predstavlja. Drugo pravilo govori da profesionalno znanje i intelektualne mogućnosti nisu dovoljne same po sebi nego moraju biti inspirirane i prožete visokim standardima etike i morala.¹⁵⁷

Profesionalno muzejsko osoblje i ravnatelj imaju dužnost prema muzeju djelovati u svakom trenutku profesionalno i akademski te u skladu s prihvaćenom politikom muzeja. Kada god je to prikladno ravnatelj ili odgovorna osoba za etička pitanja bi trebala upravnom tijelu obratiti pažnju na uvjete u ICOM-ovom kodeksu profesionalne etike i bilo kojem drugom relevantnom nacionalnom ili regionalnom kodeksu i informirati ostale kolege o važnosti i sadržaju etike u struci. Njihov zadatak je tražiti od upravnog tijela da istakne potrebu da se ti kodeksi i odredbe poštuju, ali prije svega omogućiti svima njihovo proučavanje. Poštivanje kodeksa ili odredaba muzejske etike odnose se na sve muzejske profesionalce i ne samo kada obavljaju dužnost upravnog tijela ili neku drugu dužnost već da žive u skladu s etikom i u slobodno vrijeme da nerade nešto što bi ih moglo kompromitirati kao stručnjake ili njihov muzej.

Odgovornost i lojalnost prema kolegama u muzeju i prema samom radu trebala bi biti jedna od niti vodilja svakog zaposlenika, pod time se podrazumijeva i privrženost temeljnim etičkim principima i cjelovitoj profesiji.

Posao u muzeju treba shvatiti kao posao s cjelodnevnim radnim vremenom jer i nakon radnog vremena zaposlenici su u javnosti prepoznati kao djelatnici muzeja i samim time ga predstavljaju i kada nisu na radnom mjestu. Čak iako nema odredbe koja zabranjuje neki sporedni posao ravnatelj i ostali zaposlenici ne bi trebali uzet neki vanjski plaćeni posao ili proviziju prije nego dobiju odobrenje upravnog tijela muzeja. „Iako imaju pravo na određenu osobnu neovisnost, muzejski stručnjaci moraju znati da ih nikakav privatni posao ili stručni interes ne bi smio u potpunosti odvojiti od ustanove u kojoj su zaposleni. Ne bi trebali

---

¹⁵⁷ Usp. Gary, Edson. „Museum and Ethics.“ Routledge, London and New York, 1997., : str 222

prihvaćati druge plaćene poslove ili prihvaćati poslove izvan muzeja koji su u sukobu ili bi se mogli shvatiti kao sukob s interesima muzeja.“¹⁵⁸ Muzejski profesionalci bi trebali biti u potpunosti odani svom muzeju i ne bi trebali sakupljati predmete koji su ujedno interesantni za njihov muzej. Ono što čini pravog profesionalca je odanost muzeju i odanost svojoj struci koju između ostalog pokazuje i na moralnom području. Nedopustivo je „primati darove, gostoprimstvo ili bilo kakav oblik naknade od trgovaca, dražbovatelja ili druge osobe kao poticaj za kupnju ili otpis muzejskih predmeta ili za poduzimanje ili ne poduzimanje službene akcije.“¹⁵⁹ Da ne bi došlo do bilo kakvih sukoba ili promicanja nečega što nema direktnog interesa s poslom muzeja „ne treba osobama iz javnosti preporučivati određenog trgovca, dražbovatelja ili procjenitelja.“¹⁶⁰ U takvom slučaju bi postojala opasnost da se stvore male interesne skupine kojima više ne bi bilo u interesu očuvanje kulture baštine nego bi bio primaran osobni utjecaj, prestiž, novčana ili neka druga korist.

Profesionalci bi trebali nametnuti sami sebi neke osnovne standarde i strogo ih se pridržavati. U interesu javnost kao i u interesu profesije je da se prihvaćeni standardi i zakoni poštuju i da pokazuju dostojanstvo i čast svog zanimanja. Od velikog značenja je zadaća koju imaju profesionalci prema javnom mnijenju jer moraju zajamčiti i osigurati korisniku legalno i etičko profesionalno ponašanje. U odnosu prema javnosti bitno je pravilno i na odgovarajući način informirati i educiranja o ciljevima, svrsi i težnjama profesije i muzeja. Cilj informiranja i komuniciranja s javnosti je da zajednica s kojom muzej živi razvije više simpatija i bolje razumijevanje prema onome što muzej i profesija rade. Komunikacija s okolinom sa zajednicom potiče živost unutar muzeja, budi se osjećaj zajednice prema baštini, razvija se odnos povezanosti i razumijevanje prema prošlosti, sadašnjosti i budućnosti. Jedino na taj način muzej živi, diše, daje i prima informacije.

U svako vrijeme članovi muzejske profesije trebali bi se odnositi učinkovito i uljudno prema svojim korisnicima te što prije riješiti sve prepiske i pitanja. No ipak kada govorimo o istraživanjima postoje situacije koje zahtijevaju povjerljivost. Često je potrebna riječ stručnjaka da bi se riješili posebni upiti oko nekih predmeta. Svi zaposlenici muzeja imaju dužnost čuvati u tajnosti povjerljive informacije koje se odnose na porijeklo materijala bilo da

---

¹⁵⁸ ICOM Hrvatska. „Etički kodeks za muzeje.“ Preuzeto s: <http://www.icom-croatia.hr/wp-content/uploads/2011/11/Eticki-kodeks-za-muzeje.pdf> (4.6.2015)

¹⁵⁹ Ibid

¹⁶⁰ Ibid

je ono u vlasništvu muzeja ili mu je posuđen. Ista dužnost se odnosi na odavanje informacija o osiguranju u muzeju, privatne zbirke ili bilo kojeg mjesta koje posjećuju tijekom službene dužnosti. „Muzejski stručnjaci moraju štititi povjerljive podatke koji su dobiveni tijekom njihovog rada. Podaci o predmetima koji su doneseni u muzej radi identifikacije su povjerljivi i ne mogu se objavljivati ili odavati bilo kojoj drugoj ustanovi ili osobi bez izričite suglasnost vlasnika.“¹⁶¹ Ova obaveza se također odnosi na povjerenje da podatci neće biti proslijeđeni drugom muzeju, trgovcu ili bilo kojoj drugoj osobi. Međutim postoje neke iznimke od povjerljivosti prema informacijama o nekim predmetima, a odnose se na to kada „povjerljivost podliježe zakonskoj obvezi suradnje s policijom ili drugim odgovarajućim vlastima u istrazi oko moguće ukradenih, nelegalno nabavljenih ili nelegalno prenesenih dobara.“¹⁶²

Posebno područje muzejske etike govori o poštovanju prema osobnim stvarima ili informacijama do kojih je kustos došao usmenim putem, a tiču se povijest neke osobe koja su privatnog značenja. Kada se radi intervju, onaj koji ga radi može koristiti aparate za snimanje, ali ako radi usmeni intervju posebnu pozornost treba usmjeriti zaštiti osobnih podataka i fotografija. Osoba ima pravo ostati anonimna ako tako želi. Ako više nije moguće doznati koje podatke je osoba odobrila da se smiju koristiti, muzej ima pravo raspolagati tim informacijama s poštovanjem i nikako i nikada na način da te informacije bilo kako naštetu toj osobi ili njezinoj obitelji. Osoba s kojom se radi intervju mora biti upoznata s radom kamere, trake za snimanje i drugim aparatima koji se koriste prilikom intervjua, te joj se mora dati prilika da prihvati ili odbaci njihovu uporabu.¹⁶³

Ove smjernice koje je AAM izdao nisu zakonski akti, ali su smjernice koje je izdala akreditacija i muzeji koji su članovi Saveza trebaju ih se pridržavati. Svrha postojanja muzeja kroz godine ostala je ista, a to je prvenstveno da muzej služi javnosti u svrhu očuvanja baštine. Da bi muzeji opravdali povjerenje javnosti trebaju se voditi smjernicama iz kodeksa jer često zakoni nisu dovoljno opširni da bi obuhvatili sva područja djelovanja. Misija muzeja je odanost javnosti i ona je suština muzejskog rada. Prihvaćajući ovaj kodeks muzeji

---

¹⁶¹ Ibid

¹⁶² Ibid

¹⁶³ Usp. MA-Museums Association. „Code of Ethics for Museums.“ U slobodnom prijevodu preuzeto s: <http://www.museumsassociation.org/ethics/code-of-ethics> (28.8.2015)

prihvaćaju i odgovornost za ponašanje njihovih članova. Veliku odgovornost ima uprava muzeja koja treba voditi brigu o tome podržavaju li svi zaposlenici muzeja kodeks i da li ga se pridržavaju. Bitno je da muzejski radnici rade kao tim, a ne kao pojedinci.

Kodeks u nekoliko točaka daje upute o tome što je muzej spreman kao javna ustanova osigurati za dobrobit budućih generacija, kojih se pravila treba pridržavati te kako upravljati zbirkama i osobljem.

Ovaj se kodeks u svoj suštini ne razlikuje od MA i ICOM-ovog Etičkog kodeksa. Međutim nije toliko opširan i ne daje toliko detaljne smjernice kao Etički kodeksa MA i ICOM. Međutim AAM usko surađuje sa ICOM-om i s MA. Stoga možemo zaključiti da u zajedničkom radu i međusobno suradnji ne postoji pitanje na koje nema odgovora niti problema za koje nema najbolje moguće rješenje.

11. ZAKLJUČAK

Prvi i osnovni etički standardi razvijaju se u bliskom odnosu „ti i ja“, gdje su akteri dvoje ljudi koji u međusobnom odnosu dijele zajedničke interese, a njihov odnos je spontan i osoban, neformalan i stoga su i njihova etička stajališta usmjerena na aktivnosti koje se događaju unutar te njihove osnovne male grupe. Etičke norme donose sami. Suprotno tome suvremeno društvo ima veliki opseg sekundarnih grupa gdje je odnos, ne više „ti i ja“, nego grupa ljudi, gdje se oni međusobno ne poznaju i odnosi su formalni. U širem društvu moraju se poštivati tradicionalne etičke norme te grupe. Etičke norme se uglavnom vide u vanjskom djelovanju i one su često dogovorene i prihvaćene kroz tradiciju. Zato u raznim krajevima zemlje postoje sasvim različite etičke norme. Primjerice kod nas je boja žalosti crna, a kod Kineza je to bijela, koja je ujedno i simbol čistoće.

Bez obzira na raznolikost etičkih normi postoje i neke norme koje su u svim civilizacijama kroz povijest ostale jednake i nepromijenjene. Tako se primjerice u budizmu izričito poštuje svaki oblik života, u islamu nije dozvoljeno uzeti drugome život, u kršćanstvu peta božanska zapovijed glasi „ne ubij“. Stoga možemo zaključiti da postoje neke opće norme koje vrijede za sve civilizacije, svi imaju usađenu temeljnu spoznaju o tome što je dobro, a što zlo.

Referirajući se na taj etički standard možemo zaključiti i da svaki muzeolog ima usađeno znanje o tome koje je djelovanje ispravno i dobro za njegovu profesiju i instituciju u kojoj radi. Općenito govoreći svima je poznata ideja muzeja u službi društva i njegovog razvoja. Zadnjih godina dogodile su se značajne promjene za muzeje i muzejske radnike. Kulturne raznolikosti, obrazovne inicijative, okoliš, briga o zbirkama, međunarodna razmjena, samo su neka od pitanja koja privlače pažnju prošla dva, tri desetljeća. Ove promjene su imale veliki utjecaj na muzejsku zajednicu. Profesija se razvijala i postajala sve više specijalizirana. Postojeći standardi ponašanja su se promijenili jer je interakcija među ljudima postala češća i zahtjevnija. Profesija se proširila i počela je uključivati sve više različitih institucija, programa i subjekta. Razvila se do te razine da je nastala potreba za povećanim tehničkim vještinama i razvojem daljnjeg specijaliziranog znanja.

Otkada su muzeji otvorili vrata široj javnosti i stekli osjećaj za društveni identitet i odgovornost, povećala se potreba za višim etičkim standardima. Suvremeni način života je utjecao na to da se promijene aktivnosti u muzeju i da im se pridaje nova uloga i značaj. Nove aktivnosti se javljaju u različitim omjerima u različitim muzejima. Kako se razvijao svijet u kojem živimo dolazi i do promjene u društvenom životu i u načinu života ljudi te u skladu s tim promjenama očito je da postoji i velika promjena u radu muzeja. U današnje vrijeme tehnologije i brze razmjene informacija muzej mora ići u korak s tim i koristiti sve što može da bi što bolje očuvao kulturu i baštinu, ali pri tome mora govoriti suvremenim jezikom koje društvo poznaje i koje mu nije strano. Naočigled su se dogodile promjene potaknute iz samih muzeja, iz želje za rastom i dovođenjem većeg broja korisnika muzeja. Neke promjene je sa sobom donijela demokracija i sloboda misli i izražavanja koju ona nosi sa sobom.

12. POPIS LITERATURE

AAM-American Alliance of Museums. „Code of Ethics for Museums.“ U slobodnom prijevodu preuzeto s: <http://www.aam-us.org/resources/ethics-standards-and-best-practices/code-of-ethics>

At the National Archives. „Museums and Galleries Commission: Digest of Museum Statistics (DOMUS): Datasets.“ Preuzeto s: <http://discovery.nationalarchives.gov.uk/details/r/C6787>

Berčić, Boran. Filozofska istraživanja. Studije. „Etika vrlina“. Preuzeto s: http://www.google.hr/url?sa=t&rct=j&q=&esrc=s&source=web&cd=2&ved=0CCAQFjABahUKEwj_k_D0tvnHAhVMVywKHQNDDjg&url=http%3A%2F%2Fhrcak.srce.hr%2Ffile%2F36503&usg=AFQjCNHoGcxzPYave3Jm-P36IlqV4vI4Ig

Bunjevac, Lana. Jutarnji kultura. “Kada odlazak na izložbu postane nemoguća misija: Zašto muzeji ne rade navečer i vikendom?“ Objavljeno 14.02.2012. Preuzeto s: <http://www.jutarnji.hr/kada-odlazak-na-izlozbu-postane-nemoguca-misija/1006387/>

Čosić, Slavica. Hrvatski povijesni portal. „Sedmaši u Muzeju Slavonije Osijek povezali prošlost i sadašnjost.“ Objavljeno 18.02.2013. Preuzeto s: <http://povijest.net/?p=1683>

Eko muzej Mura. „Eko muzej Mura kao turistički proizvod.“ Preuzeto s: <http://www.ekomuzejmura.com/o-projektu.asp>

GARY, Edson. „Museum and Ethics.“ Routledge, London and New York, 1997

Gradski muzej Sisak. „Poslanje.“ Preuzeto s: <http://www.muzej-sisak.hr/poslanje-muzeja/>

Halder, A. „Filozofijski rječnik.“ (s njemačkoga preveo Ante Sesar), Zagreb, Naklada Jurčić, 2002. URL: <https://hr.wikipedia.org/wiki/Etika>

Hrvatska enciklopedija. „Muzeologija.“ Preuzeto s:
<http://www.enciklopedija.hr/Natuknica.aspx?ID=42626>

Hina. „Novi kulturocid: Džihadisti buldožerima porušili grad Nimrud“ Objavljeno 6.3.2015.
Preuzeto s: <http://www.index.hr/vijesti/clanak/novi-kulturocid-dzihadisti-buldozerima-porusili-povijesni-grad-nimrud/805517.aspx>

Hina. „Međunarodno muzejsko vijeće objavilo crvenu listu ugroženih iračkih spomenika.“
Objavljeno 1.6.2015. Preuzeto s: <http://www.index.hr/vijesti/clanak/međunarodno-muzejsko-vijece-objavilo-crvenu-listu-ugrozenih-irackih-spomenika/823275.aspx>

Hrvatsko društvo likovnih umjetnika. „Reli po galerijama“ Objavljeno 28.05.2015.
Preuzeto s: <http://www.hdlu.hr/2015/05/poziv-na-reli-po-galerijama/>

ICOM Hrvatska. „Etički kodeks za muzeje.“ Preuzeto s: <http://www.icom-croatia.hr/wp-content/uploads/2011/11/Eticki-kodeks-za-muzeje.pdf>

ICOM Hrvatska. „Povijest ICOM-a.“ Preuzeto s: <http://www.icom-croatia.hr/icom/povijest-icom-a/>

ICOM Hrvatska. „Statut.“ Preuzeto s: <http://www.icom-croatia.hr/en/o-nama/statut/>

ICOM. Bosna i Hercegovina. „22. Generalna konferencija i 25. generalna skupština ICOM-a u Šangaju.“ preuzeto s: <http://www.icombih.org/site/22.-generalna-konferencija-i-25.-generalna-skupstina-icom-a-u-sangaju,34.html>

ICOM international council of museums. The world museum community. „ICOM Missions.“ U slobodnom prijevodu preuzeto s: <http://icom.museum/the-organisation/icom-missions/>

Ivanović Pisarev, Dmitrij. Wikicitati. Objavljeno 13.02.2016. preuzeto s:
<http://hr.wikiquote.org/wiki/Znanje>

Jurić Pranjić, Irena, Bračun Filipović Jelena. „Vodić kroz najzanimljivije hrvatske muzeje.“ Školska knjiga d.d. 2012. Preuzeto s: <https://www.vbz.hr/knjiga/jukic-pranjic-irena-avantura-u-muzejima-vodic-kroz-najzanimljivije-hrvatske-muzeje>

Katedra za muzeologiju. Preuzeto s: http://www.ffzg.unizg.hr/infoz/muzeologija/?page_id=293

KLAIĆ, Bratoljub. „Rječnik stranih riječi.“ Školska knjiga, Zagreb, 2007.

Komarčević, Dušan. Radio Slobodna Evropa. „Debata u Beogradu: Kako promišljamo instituciju muzeja?“ Objavljeno 17.04.2014. Preuzeto s: <http://www.slobodnaevropa.org/content/kako-promisljamo-instituciju-muzeja/25353125.html>

Koprivnica.net. „Podravske večeri pod zvijezdama u suradnji Muzeja i Astronomskog društva.“ Objavljeno 1.7.2014. Preuzeto s: <http://www.koprivnica.net/life-style-fun/life-and-style-pregled/23515-podravske-veceri-pod-zvijezdama-u-suradnji-muzeja-i-astronomskog-drustva>

Kovačić, Goranka. „O otvorenosti muzeja.“ Institut za povijest umjetnosti. Preuzeto s: <http://www.ipu.hr/uploads/documents/494.pdf>

Kušenić, Tihana. Centar za tradicijske obrte, znanja i vještine. Preuzeto s: <http://www.kumrovec.hr/centar-za-tradicijske-obrte-znanja-i-vjestine/>

Laszlo, Želimir; Perčinić Kavur, Bianka; Stublić, Helena. Procjene. „Muzej u kriznim situacijama.“ Muzejski dokumentacijski centar, Zagreb, 18. svibnja 2011. Preuzeto s: http://www.mdc.hr/UserFiles/Image/zastita/2.DIO_Procjene_a.pdf

Lovrić, Ivana. Hrvatska udruga za odnose s javnošću. „Muzej grada Zagreba predstavlja vodič po Muzeju grada Zagreba za slijepe i slabovidne osobe.“ Objavljeno 20.07.2006. Preuzeto s: <http://www.huoj.hr/index.php?opt=news&act=mlist&id=1236&lang=hr>

MA-Museums Association. „Code of Ethics for Museums.“ U slobodnom prijevodu preuzeto s: <http://www.museumsassociation.org/ethics/code-of-ethics>

MAROEVIĆ, Ivo. „Muzejska profesija-kriteriji i etika“. Anali Galerije Antuna Augustinčića br 16/17 (201)

MAROEVIĆ, Ivo. „Muzeološko školovanje u Hrvatskoj – važnost, razvitak i posljedice: (Trebala je trećina stoljeća da se od posljediplomskog dođe do široke skale muzeoloških obrazovnih programa).“ Informatika museologica, 34(1-2), 6-12. (2003). Preuzeto s <http://hrcak.srce.hr/140443>

MAROEVIĆ, Ivo. „Fenomen kulturne baštine i definicija jedinice građe.“ Arhivi, knjižnice, muzeji. Uredile Mirna Willer i Tinka Katić. Hrvatsko bibliotekarsko društvo knjiga XXVI, Zagreb, 1998.

MDC-Muzejski dokumentacijski centar. „Hrvatski muzeji i zbirke online.“ Preuzeto s: <http://hvm.mdc.hr/muzej-prekinutih-veza,990.2%3AZAG/hr/info/>

MDC-Muzejski dokumentacijski centar. „Novi izazovi-Muzeji i održivi razvoj“ Objavljeno 16.05.2012. Preuzeto s: <http://www.mdc.hr/hr/kalendar-dogadanja/?d=16-5-2012&t=d&vid=4025&c=mdc>

MDC-Muzejski dokumentacijski centar. Pomorski i povijesni muzej Hrvatskog primorja Rijeka. Preuzeto s: <http://mdc.hr/hr/kalendar-dogadanja/?d=18-5-2015&t=d&vid=6098&c=mdc>

Ministarstvo kulture. „Konvencija za zaštitu kulturnih dobara.“ Preuzeto s: <http://narodne-novine.nn.hr/clanci/međunarodni/327829.html>

Muzeji i turizam. „Turistički posjeti muzeju: upravljanje posjetiteljima priručnik.“ Preuzeto s: <http://www.mint.hr/UserDocsImages/muzeji-t-2.pdf>

Muzej Slavonije. preuzeto s: <http://www.mso.hr/index.php?page=pravo-na-pristup-inf>

Muzej za umjetnost i obrt. Info. Preuzeto s: <http://www.muio.hr/hr/muo/info/>

Noć muzeja. Organizator manifestacije Hrvatsko muzejsko društvo. Preuzeto s: <http://nocmuzeja.hr/o-nama/>

Press, online media. „Kusovac osumnjičen za prevaru.“ Objavljeno 27.11.2008. Preuzeto s: <http://www.pressonline.rs/zabava/dzet-set/52162/kusovac-osumnjicen-za-prevaru.html>

Salomon, Velimir. „O muzejima, posebno o pomorskim muzejima.“ Preuzeto s: <http://www.fsb.unizg.hr/brodogradnja/SalamonV65N2.pdf>

Slobodna Dalmacija. „Rothkovo platno umrljano bojom u londonskom muzeju.“ Objavljeno 08.10.2012. Preuzeto s: <http://www.slobodnadalmacija.hr/Mozaik/tabid/80/articleType/ArticleView/articleId/189913/Default.aspx>

Soundset. „Iz muzeja u Rovinju ukraden vrijedan pladanj Pabla Picassa.“ Objavljeno 27.08.2015. Preuzeto s: <http://www.soundset.hr/vijesti/hrvatska/iz-muzeja-u-rovinju-ukraden-vrijedan-pladanj-pabla-picassa>

Središnji državni portal. Republika Hrvatska, Ministarstvo kulture. „Povrat kulturnih dobara.“ Preuzeto s: <http://www.min-kulture.hr/default.aspx?id=9899>

Šalov, Snježana. IN Portal. „Muzej grada Zagreba: Primjer dobre prakse prilagođenosti kulturnih sadržaja osobama s invaliditetom.“ Objavljeno 11.09.2014. Preuzeto s: <http://www.in-portal.hr/in-portal-news/kultura/5909/muzej-grada-zagreba-primjer-dobre-prakse-prilagodjenosti-kulturnih-sadrzaja-osobama-s-invaliditetom>

Škarić, Ksenija. Međunarodni institut za restauriranje povijesnih i umjetničkih djela. Hrvatska grupa. „Jadna struka koja Bosne nema.“ Objavljeno 17.06.2014. Preuzeto s: <http://www.iic-hrvatskagrupa.hr/bosna.html>

ŠOLA, Tomislav. „Poslanje muzeja ili što će nam muzeji?“ Arhivi, knjižnice, muzeji. Uredile Mirna Willer i Tinka Katić. Hrvatsko bibliotekarsko društvo knjiga XXVIII, Zagreb, 2001.

Škarić, M. „Suradnja Arheološkog muzeja u zajedničkim projektima u drugim ustanovama.“ Preuzeto s: <http://www.amz.hr/naslovnica/virtualna-setnja/povremene-izlozbe/1996/suradnja-arheoloskog-muzeja.aspx>

Tiflološki muzej. „Politika upravljanja muzejskim zbirkama.“ Preuzeto s: <http://www.google.hr/url?sa=t&rct=j&q=&esrc=s&source=web&cd=3&ved=0CCUQFjACahUKEwihlY2agvzHAhUJISwKHQ2fDk4&url=http%3A%2F%2Ftifloloskimuzej.hr%2FUserFiles%2Ffile%2FPolitika-upravljanja-finalno.doc&usg=AFQjCNHDxpAoXgOXfx5r4uhsM6GVvkdiWA>

Uhlir. Ž. „Promišljanje o dilemi-komora vs udruga vještaka , i o profesiji.“ Preuzeto s: http://www.sudski-vjestaci.hr/fdsak3jnFsk1Kfa/inicijative/Promisljanje_o_dilemi-komora_vs_udruga_vjestaka.pdf

UNESCO. Preuzeto s: http://portal.unesco.org/en/ev.phpURL_ID=13039&URL_DO=DO_TOPIC&URL_SECTION=201.html

VUJIĆ, Žarka. „Muzejsko upravno vijeće: najpoželjniji ili posve nepotrebnii oblik upravljanja.“ *Informatica museologica*, 33(1-2), 36-40. 2002. Preuzeto s <http://hrcak.srce.hr/140532>

Večernji list. Starine: „U lipnju se u Ateni otvara Muzej Akropole.“ Objavljeno 12.05.2007. Preuzeto s: <http://www.vecernji.hr/zanimljivosti/starine-u-lipnju-se-u-ateni-otvara-muzej-akropole-831105>

Zakon HR. Pročišćeni tekstovi zakona. „Zakon o muzejima.“ Preuzeto s: <http://www.zakon.hr/z/302/Zakon-o-muzejima>

Zavičajni muzej Poreštine. „Muzejske pričalice.“ Objavljeno 2013. Preuzeto s:
<http://www.muzejporec.hr/hr/edukacija/programi-za-djecu-i-mlade/edukativni/>

Zebić, Enis. Radio slobodna Evropa. “FIFA-in trofej u zagrebačkom muzeju: estradizacija kulture?” Objavljeno 21.02.2014. Preuzeto s: <http://www.slobodnaevropa.org/content/fifa-trofej-u-zagrebackom-muzeju-estradizacija-kulture/25272724.html>